

Využití odpadového materiálu ve výtvarné výchově v podmínkách mateřské školy

Barbora Jurásková

Bakalářská práce
2015

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav školní pedagogiky

akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Barbora Jurásková**
Osobní číslo: **H12394**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Učitelství pro mateřské školy**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Využití odpadového materiálu ve výtvarné výchově
v podmínkách mateřské školy**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše z oblasti výtvarné tvorby a environmentálních strategií v prostředí mateřské školy.

Vymezení teoretických východisek zaměřených na analýzu výtvarné výchovy a recyklaci odpadového materiálu v edukačních aktivitách v mateřské škole.

Zpracování výtvarného projektu zaměřeného na využití odpadového materiálu dětmi předškolního věku.

Ověření výtvarného projektu v mateřské škole.

Zpracování doporučení pro praxi mateřských škol.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

HAZUKOVÁ, H. Výtvarné činnosti v předškolním vzdělávání. Praha: Raabe, 2011. ISBN 978-80-87553-30-5.

LEBLOVÁ, E. Environmentální výchova v mateřské škole. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0094-9.

ROESELOVÁ, V. Řady a projekty ve výtvarné výchově. Praha: Sarah, 1997. ISBN 80-902267-2-8.

TOMKOVÁ, A; KAŠOVÁ J; DVOŘÁKOVÁ M. Učíme v projektech. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-527-1.

ŠUPŠÁKOVÁ, B. Projekty a alternativní formy vo výtvarnej výchove. Bratislava: GRADIENT, 1999. ISBN 80-967231-4-6.

SLAVÍK, J; CHRZ V; ŠTECH S. Tvorba jako způsob poznávání. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-2462335-1.

Vedoucí bakalářské práce:

doc. PaedDr. Adriana Wiegerová, PhD.

Ústav školní pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce:

22. ledna 2015

Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2015

Ve Zlíně dne 22. ledna 2015

doc. Ing. Aněžka Lengalová, Ph.D.
děkanka

doc. PaedDr. Adriana Wiegerová, PhD.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 24. 2. 2015

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídá k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Cílem bakalářské práce je představit možnosti práce s odpadovým materiálem v podmínkách mateřské školy.

V bakalářské práci je charakterizováno pojetí v kurikulu pro předškolní vzdělávání. Dále také pojetí environmentální výchovy. Obě výchovné oblasti jsou analyzovány a také představeny čtenáři ve svých průnicích.

V praktické části bakalářské práce je prezentován návrh výtvarného projektu s využitím odpadového materiálu pro děti předškolního věku, který byl ověřen v praxi. Na základě reflexe byla zpracována evaluace projektu.

Klíčová slova: výtvarná výchova, environmentální výchova, předškolní vzdělávání, odpadový materiál, projekt, kurikulum, rámcový vzdělávací program

ABSTRACT

The objective of this thesis is to present the possibilities of working with waste material in conditions of kindergarten.

This thesis characterizes main concept in the curriculum for pre-school education. It also describes the concept of environmental education. Both of these educational fields are analyzed and presented to readers in their pervasion.

The practical part of the thesis presents the concept of art project with waste material for preschool children, which has been verified in practice. On the basis of reflection has been prepared evaluation of the project.

Keywords: art education, environmental education, preschool education, waste material, project, curriculum, framework educational program

Ráda bych poděkovala vedoucí mé bakalářské práce doc. PaedDr. Adrianě Wiegerové, PhD., za její cenné odborné rady a připomínky, které mi poskytovala během zpracování bakalářské práce.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně, pouze s využitím literárních pramenů, které jsou všechny uvedeny v seznamu literatury. Odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG, jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 VÝTVARNÁ VÝCHOVA V PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ	12
1.1 VÝTVARNÁ VÝCHOVA - NÁSTROJ PŘI OBJEVOVÁNÍ SVĚTA DÍTĚTEM.....	13
1.2 VÝTVARNÁ VÝCHOVA V KURIKULU PŘEDŠKOLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ.....	14
1.2.1 Výtvarná výchova a RVP PV.....	15
2 ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA	19
2.1 VZTAH MEZI ENVIRONMENTÁLNÍ A EKOLOGICKOU VÝCHOVOU.....	19
2.2 ZAŘAZENÍ ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVY V PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ	20
3 PRŮNIKY ENVIRONMENTÁLNÍ A VÝTVARNÉ VÝCHOVY V PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ	21
4 ODPADOVÝ MATERIÁL A JEHO VYUŽITÍ VE VÝTVARNÉ VÝCHOVĚ	24
4.1 VYUŽITÍ PRÁCE S ODPADOVÝM MATERIÁLEM VE VÝTVARNÉ VÝCHOVĚ	25
5 PROJEKT, PROJEKTOVÁ VÝUKA	27
5.1 VÝTVARNĚ PROJEKTOVÁ VÝUKA	29
5.1.1 Výtvarné řady.....	29
5.1.2 Výtvarné projekty.....	30
5.2 SHRNUÍ TEORETICKÉ ČÁSTI	32
II PRAKTICKÁ ČÁST	33
6 PROJEKT „VYUŽITÍ ODPADOVÉHO MATERIÁLU V ČASE VÁNOC“	34
6.1 NÁVRH PROJEKTU	35
6.1.1 Doplnkové činnosti vytvářené učitelkou.....	37
6.2 REALIZACE PROJEKTU	39
6.2.1 Charakteristika dětí	39
6.2.2 Průběh projektu	40
6.2.2.1 Téma č. 1 - Proč třídít odpadový materiál?	40
6.2.2.2 Téma č. 2 - Proč třídít odpadový materiál?	44
6.2.2.3 Téma č. 3 - Proč recyklovat papír?	49
6.2.2.4 Téma č. 4 - Proč využívat skartovaný papír?.....	52
6.2.2.5 Téma č. 5 - Proč vyrábět misku z papíru?	55
6.2.2.6 Téma č. 6 - Proč využívat PVC tácky?	59
6.2.2.7 Téma č. 7 - Proč využívat kartony od vajec a letáky?	61
6.2.2.8 Téma č. 8 - Proč využívat korky?	66
6.2.2.9 Téma č. 9 - Proč využívat polystyrenové kuličky?.....	69
6.2.2.10 Téma č. 10 - Proč využít konzervy od tuňáka?	73
6.2.3 Produkt projektu.....	75
7 EVALUACE PROJEKTU	80
7.1 VLASTNÍ EVALUACE	80
7.2 EVALUACE ŘEDITELKOU MŠ.....	83
8 SHRNUÍ A DOPORUČENÍ PRO PRAXI	85

ZÁVĚR	86
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	87
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	90
SEZNAM OBRÁZKŮ	91
SEZNAM TABULEK.....	92
SEZNAM PŘÍLOH.....	93

ÚVOD

Plastové láhve, igelitové sáčky či jiné odpady v poslední době vidáme čím dál častěji poházené v okolí silnic, cest nebo lesů. Avšak přemýšlíme všichni nad dopady našeho chování na přírodu? Všichni bychom měli na problém reagovat změnou přístupu k životu. Dítě v předškolním období se vyvíjí velmi rychle, učí se a poznává svět. Učí se tomu, co je morálně správné. Právě dětem bychom měli ukázat, že s odpadem se dá zacházet i jiným způsobem. A to zejména tříděním odpadu či využitím odpadového materiálu ve výtvarné výchově.

Pokud budeme využívat odpadový materiál při práci s dětmi, jde o propojení environmentální a výtvarné výchovy společně. Environmentální výchova vzbuzuje stále více zájmu, zařazuje se v mateřské škole a stačí pouze najít způsob, jak ji dětem blíže ukázat zajímavou formou.

Z toho důvodu je cílem bakalářské práce zpracovat teoretická východiska výtvarné výchovy v předškolním vzdělávání. Dále také analyzovat postavení výtvarné výchovy v kurikulu předškolního vzdělávání. V práci jde i o spojitost environmentální a výtvarné výchovy v předškolním vzdělávání, proto dalším cílem je analyzovat teoretické východiska environmentální výchovy v kontextu hledání průniku s výtvarnou výchovou. V poslední řadě je cílem bakalářské práce objasnit možnosti práce s odpadovým materiálem v podmínkách mateřské školy. V teoretické části je tedy popsána výtvarná výchova v předškolním vzdělávání a její ukotvení v kurikulu pro předškolní vzdělávání, přesněji v rámcovém vzdělávacím programu. Blíže je popsána environmentální výchova i v podmínkách mateřské školy. Samostatnou kapitolu tvoří odpadový materiál a jeho využití ve výtvarné výchově. Vzhledem k tomu, že v praktické části jde o vytvoření výtvarného projektu, je v části teoretické popsán projekt a výtvarný projekt.

Základem praktické části je vytvoření výtvarného programu na podmínky mateřské školy. Cílem aplikační práce je vytvořit výtvarný projekt s prvky environmentální výchovy pro předškolní vzdělávání. Dále zpracovat evaluační materiál z ověřování výtvarného projektu s cílem jeho reflektování v podmínkách mateřské školy. Na závěr je cílem poskytnout učitelům náměty na smysluplné využívání odpadového materiálu ve výtvarných aktivitách v mateřské škole. Nelze opomenout důležitost vypracované evaluace výtvarného projektu a zpracování shrnutí a doporučení pro praxi.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VÝTVARNÁ VÝCHOVA V PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ

Výtvarnou výchovou chápeme jako proces, který se zaměřuje na působení na dítě speciálními prostředky, jenž plní své vzdělávací i speciální funkce. Proces má své cíle, obsah, učivo a systém. Výtvarné činnosti se realizují právě ve výtvarné výchově. Výtvarné činnosti jsou tedy obsahem a prostředkem výtvarné výchovy (Hazuková, 2011).

Jsou různé pohledy na výtvarnou výchovu v předškolním vzdělávání. Hazuková (2011, s. 11) ji popisuje následovně: „*Výtvarnou výchovu chápeme jako integrovaný prostor, v němž je možné vytvářet mimořádně příznivé předpoklady pro současné objevování a rozvíjení obecných i výtvarných dispozic dětí.*“ Dále zde popisuje odlišnost výtvarné výchovy od jiných estetických složek výchovy v tom, že je zde vztah dítěte i učitele k výtvarnému objektu, tedy k výsledku vlastní výtvarné činnosti (např. kresba, malba) nebo uměleckému dílu (např. obraz, socha).

V předškolním vzdělávání není výtvarná výchova definována jako obor. Zde výtvarné činnosti navazují nebo následují po jiných činnostech. Výtvarné aktivity se různě prolínají oblastmi RVP PV. Zde jsou nabídnuta vhodná témata, techniky a náměty (Vondrová, 2005).

Výtvarná výchova začleňuje obrazovou složku, která je nevyhnutelnou součástí tvořivosti, dále složku emocionální a racionální. Výtvarné myšlení vychází z pokusů, experimentování, úvah, které napomáhají k pochopení významu a obsahu. Jako zmiňuje ve své knize Šupšáková (1999), je důležité již v raném věku rozvíjet v dítěti náklonost k výtvarnému umění. Je jisté, že dítě přichází s výtvarným uměním do kontaktu právě ve škole. Avšak v mateřské škole by se výtvarná výchova neměla stát „výchovou uměleckou“. Myšleno tak, abychom nepřipravovali děti na výtvarné umělecké profese a nezaměřovali se pouze na děti, u kterých můžeme vidět výrazné úspěchy ve výtvarném projevu (Hazuková, 2011).

Do výtvarné výchovy nezařazujeme pouze kresbu či malbu, ale patří sem i vytrhávání, spojování, obtiskování, stříhání, koláže, mozaiky, kladení a hromadění, modelování, konstruování nebo třeba vyhledávání tvarů, které mohou být přírodní či umělé. V poslední době má důležitou roli ve výtvarné výchově také akční a prostorová tvorba. Při prostorovém vyjádření jde o práci s tradičními či netradičními materiály, které se děti učí porovnávat, kombinovat a doplňovat. Akční tvorba je specifickou aktivní činností. Nepoužívají se při ní tradiční nástroje ani techniky, za to někdy souvisí s divadlem,

hudbou, tancem nebo literaturou (Uždil, 2002; Svobodová, 1998). Veškeré výtvarné činnosti by neměly být povinností, ale naopak by měly být pro dítě přínosem pozitivní nálady a zábavy.

1.1 Výtvarná výchova - nástroj při objevování světa dítětem

Výtvarná výchova může být pro děti velkým přínosem při objevování světa. Budeme vycházet z proudů výtvarné výchovy, které se ovšem všechny neuplatní v předškolním vzdělávání. I přesto můžeme hovořit o čtyřech pojetích, kde různí autoři uvádějí čtyři stejná pojetí výtvarné výchovy:

- a. *art-centrický proud* - má probudit zájem o umění, jde o osvojení informací týkající se dějin umění, zde nahlížíme na hodnoty a významy uměleckého sdělení;
- b. *animo-centrický proud* - klade důraz na výtvarný zážitek a poznávání samotného dítěte, díky zážitkům dochází k pochopení, výtvarné umění je zde hledáno angažovaností a zkušeností dítěte, k tomuto pojetí se přiklání i J. Slavík se svojí artefiletikou;
- c. *video-centrický proud* – jde o výtvarné vnímání na základě elektronických prostředků, využití moderních technologií k podpoře rozvíjení tvořivosti, snažíme se o proces výtvarného vnímání, dítě by se mělo učit vizuálně myslet, tohle pojetí taktéž zdůvodňuje potřebu a nezastupitelnost výtvarné výchovy v povinném vzdělávání;
- d. *gnozeo-centrický proud* – jedná se hlavně o objevování světa. Gnozeo-centrismus se soustřeďuje na dětskou zkušenost všedního dne, kterou chce dítě zaznamenat pomocí výtvarných činností. Výtvarné myšlení vychází z pokusů, úvah a myšlenek, které vedou k pochopení významu a obsahu. Jelikož mluvíme o spojitosti s myšlením, orientujeme se tedy i na komunikativní stránku výtvarného projevu, která nám toho může o dítěti mnoho prozradit. Můžeme se dozvědět, co dítě právě prožívá, po čem touží, co ho trápí nebo naopak těší. Výtvarné činnosti mohou být řetězeny do výtvarných řad a projektů, kde podporujeme zejména výtvarné myšlení dětí (Stadlerová 2010, Šupšáková, 1999).

Gnozeo-centrickému proudu bychom měli věnovat velkou pozornost v předškolním vzdělávání. A to zejména proto, že zde není výtvarná výchova cílem, stejně tak jako

v mateřské škole. Nynější pojetí výtvarné výchovy neusiluje pouze o rozvoj výtvarných dispozic, ale také o rozvoj celé osobnosti. Dítě tak za pomoci učitele může poznávat svět, umožňuje mu dívat se na svět svými očima. To můžeme podporovat zařazováním nových výtvarných forem, tedy výtvarných řad a projektů (Roeselová, 1997). Již v předškolním věku vedeme dítě k samostatnému objevování světa, což vyžaduje zaujaté zapojení dětí i učitele na vyvážené úrovni.

1.2 Výtvarná výchova v kurikulu předškolního vzdělávání

Pojem kurikulum (z latinského curriculum) vyjadřuje určitý pohyb na cestě k určitému cíli. V pedagogice ho můžeme chápat jako pohyb, který doprovází vývoj dítěte. Rozumíme tím přesně plánovanou trasu, při které dítě postupně získá potřebné zkušenosti.

Pojetí termínu kurikulum není jednotné a liší se. Klasická koncepce kurikula vychází ze stanoviska, že vzdělávací proces je primárně určen svým obsahem. „*V tomto pojetí se kurikulum chápe jako systém kulturních obsahů, které se mají ve vzdělávání zprostředkovat. Na obsah vzdělání se následně orientují výukové metody, didaktické prostředky aj.* (Maňák, Janík, Švec, 2008).“

Kurikulum můžeme chápat jako *vzdělávací program*, plán nebo projekt. Také jako *obsahovou náplň* výchovně-vzdělávacího působení. Jedná se například o osnovy a metodické příručky. V poslední řadě jej můžeme chápat jako *dosažený výsledek*, který si dítě v průběhu působení osvojí. Jedná se prakticky o vše, co se dítě ve škole naučí (Opravilová, Gebhartová, 2011).

Kurikulum je prakticky obsaženo ve všech dokumentech, které se týkají vzdělávání. Kurikulární dokumenty se dělí na státní a školní úroveň. Státní úroveň zahrnuje **Národní program rozvoje vzdělávání** a z něj vycházející **Rámcový vzdělávací program**. Školní úroveň tvoří školní vzdělávací programy (ŠVP) a Třídní vzdělávací programy (TVP). Školní vzdělávací program, vycházející z RVP, si je povinna každá mateřská škola vypracovávat sama, je tedy vytvořen přesně na míru každé MŠ. Třídní vzdělávací program vychází ze ŠVP, charakteristiky třídy. Zde najdeme nabízené činnosti k určitým tématům. Vzhledem k tomu, že vzdělávací obsah má být navržen tak, aby rozvíjel osobnost dítěte ve všech oblastech, najdeme zde činnosti pro výtvarnou výchovu.

1.2.1 Výtvarná výchova a RVP PV

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání byl ověřován v letech 2002-2004, avšak závazný je od roku 2007 pro všechny mateřské školy. Díky tomuto kurikulárnímu dokumentu se mateřské školy staly součástí vzdělávacího systému, mají tedy svůj vlastní vzdělávací program jako další stupně škol. Najdeme zde úplný základ, ve kterém je zakotveno vzdělávání dětí předškolního věku (Koťátková, 2014).

RVP PV je základním pedagogickým dokumentem, jím stát stanovuje požadavky na edukaci dětí v MŠ. Najdeme zde vzdělávací nabídku, která vychází z cílů (rámcových cílů nebo-li *záměrů*) a následných klíčových kompetencí (*výstupů*). Vzhledem k tomu, že zde cíle nejsou formulovány předmětově (například cíle pro výtvarnou výchovu), ale vycházejí z určitých oblastí, nenajdeme zde přesné vymezení výtvarné výchovy v Rámcovém vzdělávacím programu. Obsah vzdělávání se člení na pět oblastí, a to na: oblast biologickou (dítě a jeho tělo), psychologickou (dítě a jeho psychika), interpersonální (dítě a ten druhý), sociálně-kulturní (dítě a společnost) a environmentální (dítě a svět). Pokud ve vzdělávacích oblastech budeme hledat průnik výtvarné výchovy, nalezneme v dílčích cílech, vzdělávací nabídce i v očekávaných výstupech odkaz na činnosti, které s výtvarnou výchovou souvisí. Přímých odkazů je zde jenom několik, proto je zde velmi obtížné objevovat příležitosti pro výtvarné činnosti.

Musíme si uvědomit, že v RVP PV se opustil termín výtvarná výchova, stejně tak jako ostatní výchovy (například hudební). Není tedy vymezena v obsahu předškolního vzdělávání. Výtvarná výchova je zde integrována do všech pěti vzdělávacích oblastí, což je přirozené z toho důvodu, že v MŠ je potřeba na dítě působit ve všech oblastech. Zařazování výtvarných činností záleží především na osobnosti učitelky, jejích profesionálních kompetencích a výtvarných schopnostech.

Jak bychom mohli uvažovat nad zařazením výtvarné výchovy v předškolním vzdělávání, si ukážeme na doplnění klíčových kompetencí z RVP PV. **Klíčové kompetence** jsou vyjádřeny výstupy. „*V kurikulárních dokumentech jsou obecně formulovány jako soubory předpokládaných dovedností, vědomostí, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého jedince* (RVP PV, 2004, s. 11)“. Ty jsou děleny následovně:

1. Kompetence k učení
2. Kompetence k řešení problémů

3. Komunikativní kompetence
4. Sociální a personální kompetence
5. Kompetence činnostní a občanské.

Klíčové kompetence uvedené v RVP PV uvádím s pohledem na výtvarnou výchovu. Inspiruji se H. Hazukovou (2011) a H. Stadlerovou (2011):

1. Kompetence k učení

- a. Dítě pozoruje, objevuje, zkoumá, experimentuje, používá znaky a symboly právě ve výtvarném projevu; pozoruje svět kolem sebe, zkoumá a objevuje výtvarné prostředky a vyjadřování.
- b. Zkušenost získává v praktických situacích při zadání výtvarných úkolů; nebo při výběru výtvarných prostředků.
- c. Dítě může získávat poznatky o světě lidí, kultuře, přírodě a technice z výtvarných úkolů, námětů a organizačních forem (například exkurze do galerií).
- d. Může porozumět věcem a jevům, které vidí kolem, díky společné přípravě na výtvarnou činnost a společnému hodnocení výsledku; hledá odpovědi na otázky při řešení výtvarného úkolu.
- e. Dítě se záměrně soustředí na činnost, práci dokončí, dovede pracovat podle instrukcí a pokynů například při samostatném plnění zadaných výtvarných úkolů; záměrně si pamatuje nové pojmy a výtvarné postupy.
- f. Učí se oceňovat jak vlastní pokroky a výkony, tak i druhých dětí při společném hodnocení výtvarných aktivit.

2. Kompetence k řešení problémů

- a. Dítě si všímá problémů odehrávajících se v jeho okolí například z motivace a námětů pro výtvarné úkoly; vyrovnává se s problémem při samostatném řešení.
- b. Řeší problémy díky zkušenosti i včetně výtvarných problémů při výtvarných činnostech.
- c. Zkouší a experimentuje v experimentálních činnostech ve výtvarné výchově; využívá dosavadní zkušenosti při výtvarných činnostech.
- d. Rozlišuje řešení funkční a disfunkční při experimentování s výtvarnými technikami a materiály.

3. Kompetence komunikativní

- a. I při výtvarných činnostech dítě ovládá řeč, komunikuje ve větách, vyjadřuje své myšlenky, rozumí slyšenému a slovně reaguje.
- b. Při slovním hodnocení výsledků své výtvarné práce dokáže sdělovat prožitky, pocity, nálady.
- c. Rozlišuje symboly, rozumí jejich významu i funkci, což můžeme vidět ve výtvarném projevu.
- d. Svou slovní zásobu rozšiřuje při obohacování ve výtvarné terminologii, v situacích, kdy se musí vyjádřit k vlastnímu výtvoru; přichází s výtvarným řešením.
- e. Dítě ví, že se lidé dorozumívají i jinými prostředky než jazyky. Výtvarné prostředky mohou sloužit k dorozumívání; seznamuje se s výtvarnou tvorbou pro děti.

4. Kompetence sociální a personální

- a. Dítě umí samostatně rozhodovat, vytvořit a vyjádřit vlastní názor, taktéž i pomocí hodnocení výtvarných aktivit.
- b. Umí spolupracovat a prosadit se při společných činnostech, respektovat druhé a hledat kompromisy. Všeho může být dosaženo při výtvarné činnosti ve skupině; za své jednání nese zodpovědnost, pokud například záměrně zničí společné dílo.
- c. Dítě napodobuje prosociální chování a vztahy mezi lidmi. Může je zobrazovat ve výtvarných úkolech.

5. Kompetence činnostní a občanské

- a. Při hodnocení ve výtvarné výchově dokáže dítě poznat a dát najevo své silné stránky a poznávat své slabé stránky.
- b. Při řešení výtvarných úkolů dokáže měnit cesty, přizpůsobovat se okolnostem a jít za svým cílem.
- c. Uvědomuje si důležitost prostředí, ve kterém žije, že se na něm podílí nebo jej může ovlivnit. Může toho dosáhnout v námětech pro výtvarné činnosti, například s využitím přírodnin či odpadového materiálu.
- d. Dbá na osobní zdraví své i druhých, chová se odpovědně. Toho můžeme dosáhnout taktéž při dbaní na bezpečnost při výtvarných činnostech.

Při zvolených výtvarných činnostech samozřejmě zohledňujeme věk dětí, jejich dosavadní zkušenosti a dovednosti. Výstupy naznačují cestu, kudy se má pedagog ubírat. Je samozřejmostí, že ne všechny děti si osvojí veškeré dovednosti, hodnoty a poznatky na stejné úrovni.

2 ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA

Environmentální výchova by měla vést k aktivnímu přístupu ke světu, který je otevřený sebekritice, dialogu, neustálému přezkoumávání svých východisek, jehož výsledkem je udržitelný rozvoj. Můžeme se setkat i s pojmem udržitelný rozvoj, kterým naopak rozumíme odmítnutí konzumu a přijetí zdravého životního stylu. Zde předpokládáme hluboké pochopení vývoje společnosti v oblasti sociální, ekonomické, kulturní (Činčera, 2007, Leblová, 2012).

Průcha, Walterová, Mareš (2013, s. 70) vymezují environmentální výchovu tak, že *„... je součástí současného všeobecného vzdělávání, zaměřená na ochranu a tvorbu životního prostředí. Má širší pojetí než přírodovědně založená ekologická výchova. Zahrnuje také sociální, hodnotové a estetické zaměření výchovy k aktivní účasti na tvorbě zdravého životního prostředí“*.

Termín environmentální výchova je zaváděn ministerstvem životního prostředí od konce devadesátých let minulého století. Environmentální výchova má odhalovat důsledky lidské činnosti, které jsou hrozbou pro život na Zemi a ohrožují ji. Ukazuje způsoby k dosažení pozitivních změn v životním prostředí. Má za úkol budovat pozitivní vztah k přírodě, jelikož má poukazovat na nenahraditelnou cenu přírody pro život všech. Zabývá se i vlivem člověka na přírodu. Vše by mělo směřovat k tomu, aby se člověk uměl ve prospěch planety omezit (Leblová, 2012).

2.1 Vztah mezi environmentální a ekologickou výchovou

Pojem **ekologie** je odvozen z řeckého jazyka a pojednává o společenství lidí, společenství lidí v přírodě a jejich společném ovlivňování. Tento pojem byl následovně zúžen na přírodní společenství, tedy na přírodu. Jde o vztah k přírodě a životnímu prostředí (Horká, 2005). Podle Leblové (2012, s. 15) je *„ekologická výchova obor, který rámec přírodovědy přesahuje. Jejím základem je zkoumání vztahů mezi organismy a jejich prostředím. V minulosti se zaměřovala pouze na osvětu a ochranu vzácných druhů“*.

Pojem **environmentální** je odvozen z anglického nebo francouzského jazyka a pojednává o okolí, péči o okolí. Souvisí s tím i to, že člověk je za své okolí odpovědný. Na rozdíl od ekologické výchovy, která klade důraz na vztah k přírodě a životnímu prostředí, jde pouze o popis vnějšího prostředí (Horká, 2005).

Horká (2005, s. 26) dále ve své knize uvádí, že raději používá pojem „ekologická výchova“, jelikož je dle jejího názoru významnější. Bere ho jako ekvivalent pojmu „environmentální výchova“. Cíle a obsahy výchov si neodporují, mají se odlišovat v pochopení jevů v přírodě a jejím podání. Kulich, (Kulich in Činčera, 2007, s. 16) na rozdíl od Horké pojmy odlišuje. Podle něj ekologická výchova „*zdůrazňuje zaměření na vztahy a vzájemné vazby člověka a prostředí, nikoliv jen na popis vnějšího prostředí obklopujícího člověka*“.

Pojem environmentální výchova je převážně brán tak, že je nadřazen pojmu ekologická výchova, což můžeme vidět v nejlépe podané definici z pedagogického slovníku Průchy, Walterové a Mareše.

2.2 Zařazení environmentální výchovy v předškolním vzdělávání

Jak zde bylo již zmíněno, v RVP PV je pět vzdělávacích oblastí. Environmentální prvky se mohou objevovat ve všech výše jmenovaných oblastech. Avšak nejvíce pozornosti environmentální výchově je věnováno v oblasti Dítě a svět. Výsledkem mezinárodních úmluv a dohod je to, že environmentální vzdělávání je zařazeno do rámcových vzdělávacích programů, což platí pro všechny stupně vzdělávání, tedy i pro vzdělávání předškolní (Jančaříková, 2010).

Zařazování EV do MŠ jako součást vzdělávacích programů, by měla vycházet z vnitřní potřeby pedagogů. Pedagogové by měli sami cítit potřebu vést děti předškolního věku k hodnotám a postojům, které nepodporují nynější konzumní smýšlení společnosti.

Činčera (2006) ve svém článku doporučuje spolupráci mezi středisky ekologické výchovy, mateřskými školami i školami základními. Tato spolupráce by měla spočívat v tvorbě školních plánů EV, které by směřovaly k smysluplným cílům. Tyto programy či projekty by také měly mít podobu dlouhodobou, aby bylo možno proniknout do pohledu dětí na svět a zásadně jej ovlivnit. S podobným názorem se můžeme setkat v článku Kateřiny Jančaříkové a Magdaleny Kapuciánové (2013). V tomto článku hledají autorky optimální podobu EV v předškolním vzdělávání, kdy reagují na ohlasy vyučujících, kteří si stěžují, že se realizace EV odehrává chaoticky. Pedagogové mnohdy nevědí, co všechno by měli dělat, co všechno tedy do EV spadá.

3 PRŮNIKY ENVIRONMENTÁLNÍ A VÝTVARNÉ VÝCHOVY V PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ

Nejjednodušším propojením obou výchov je zařazování činností, při kterých zapojíme prvky výtvarné i environmentální výchovy. Environmentální výchova se může realizovat i při výtvarných činnostech dětí, kde můžeme především výtvarně znázorňovat krajinu nebo její prvky. Záleží na tom, jak silný zážitek dítě v přírodě prožije, to se odráží na jeho potřebě ho jakkoliv zaznamenat, především výtvarně.

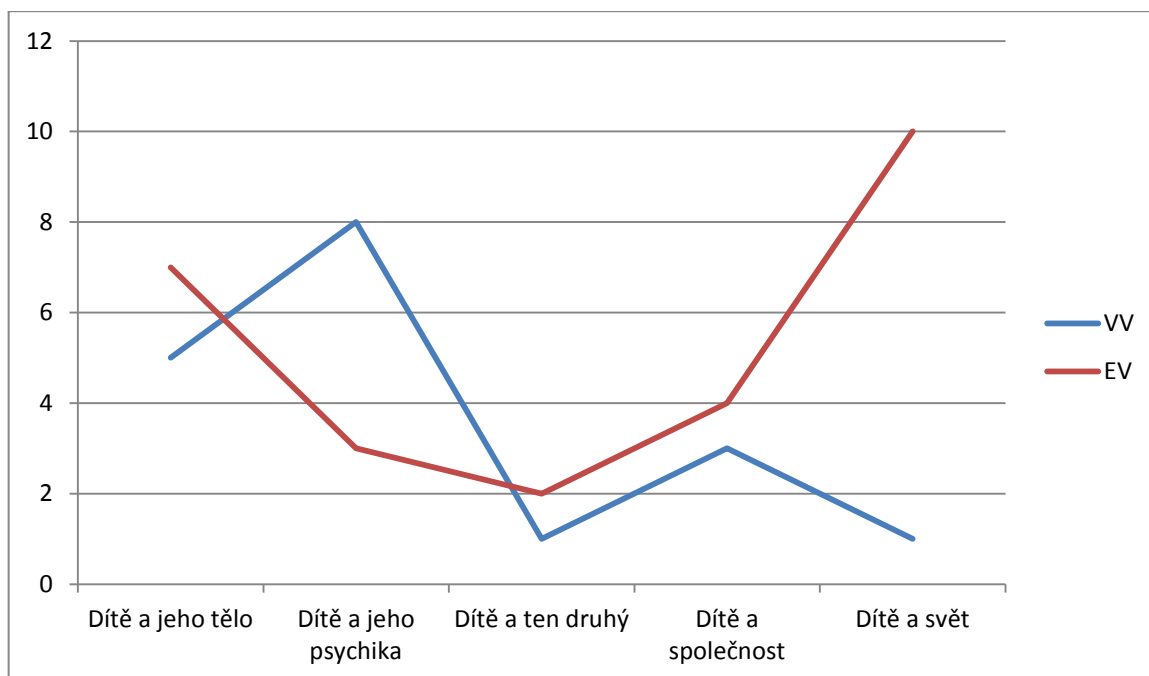
Děti mohou přímo **kreslit v přírodě**. Především klacíkem do bahna nebo písku. V písku můžeme s dětmi psát první tvary při nácvičce písma. Velkou výhodou je, že děti nejsou omezeny prostorem a taky lze nepovedené pokusy lehce smazat. Další alternativou může být kresba křídou na kameny či skaliska. Dle Jančaříkové (2010) mohou být inspirací i v předškolním věku keltské nebo aztécké motivy, díky nimž lze dosáhnout velkého efektu i při malé zručnosti dětí. Zde můžeme hovořit o směru ve výtvarné výchově **Land art**. Taková činnost je uskutečňována právě v krajině, avšak není založena na ekologické tematice (Navrátil, 2012). Na podzim můžeme s dětmi na vycházce nasbírat různé druhy listů, donést je na školní zahradu a zde je seřadit podle odstínů. Nakonec můžeme listy sešít jako ocase k papírovým drakům. Dalším příkladem může být činnost, kdy se s dětmi vypravíme do lesa a nasbíráme co nejvíce přírodnin, z nich pak můžeme skládat geometrické obrazce, z nich vzniknou mandaly.

Jančaříková (2010) uvádí další tipy, které lze využít při výtvarně-environmentální činnosti. Z určitých rostlin můžeme získávat přírodní barviva, tzn., že můžeme „**kreslit přírodou**“. Dítě přichází na důležitou informaci, že příroda poskytuje člověku různé suroviny, tedy i barvivo. Je možné s dětmi vyjít na louku a na výkres malovat pomocí květů rostlin, trávou nebo dokonce blátem. Můžeme rozvíjet představivost dětí a kresbu nechat pouze na nich, ať namalují obrázek na papír čímkoliv, co najdou v přírodě.

Děti mohou **modelovat z bláta** různé malé objekty, sochy či přístřešky, popřípadě kuličky, které mohou využít při další hře. Nejvíce rozšířeným přírodním materiálem jsou **kameny a oblázky**, na které mohou děti malovat barvami. Starší a zručnější děti předškolního věku mohou kamínky drátkovat. Spojitost můžeme hledat i u **využívání přírodních materiálů** ve výtvarné výchově. Zde dětem přímo umožňujeme kontakt s přírodou.

Dále můžeme mluvit o **Eco artu**, který je už založený na ekologické tematice. Bower (Bower in Navrátil, 2012) jej vymezuje jako „*současné ekologické hnutí, které se zaměřuje na environmentální záležitosti a často vyžaduje spolupráci, obnovu a obvykle má více proenvironmentální přístupy a metodologii*“. Další autoři uvádějí, že cílem eco artu je rozvíjet povědomí o dopadech lidského chování na přírodu. Můžeme se setkat i s pojmem environmentální umění, které je mnohdy bráno jako ekvivalent k eco artu. Avšak environmentální umění zahrnuje eco art i land art. (Navrátil, 2012). V březnu 1969 byla uskutečněna první výstava v New Yorku s názvem Ecological Art, kde byla předvedena nová dimenze umělecké práce. Na výstavě se podíleli například Robert Morris, Carl Andre nebo Rober Smithson (Lailach, Grosenick, 2007).

Edice Dobrá škola, kterou vydává nakladatelství Raabe, jenž je zároveň odborným pedagogickým nakladatelstvím, vydalo ediční řadu Náměty na výtvarné a environmentální činnosti v předškolním vzdělávání, kde najdeme přesné náměty. Pro učitelky mateřských škol mohou být velmi inspirující, jedná se o publikaci Barvy duhy (2014) Kraso(v)hled (2014) a Tužkou, pastelkami nebo počítačovou myší (2014).

Obrázek 1 Zařazení EV a VV v RVPPV

Na obrázku jdou vidět možnosti zařazení výtvarné a environmentální výchovy v RVP PV v očekávaných výstupech v jednotlivých oblastech. Jde o subjektivní náhled na očekávané výstupy, ve kterých se jednotlivé výchovy objevují. Z obrázku můžeme

usuzovat, že environmentální výchova se nejvíce vyskytuje v oblasti Dítě a svět. Naopak výtvarná výchova se nejvíce objevuje v oblasti Dítě a jeho tělo a Dítě a jeho psychika. Je jisté, že obě výchovy se objevují ve všech oblastech, tím pádem se prolínají. Některé očekávané výstupy se mohou uplatit v obou výchovách najednou. Poté můžeme hovořit o průnicích environmentální a výtvarné výchovy.

4 ODPADOVÝ MATERIÁL A JEHO VYUŽITÍ VE VÝTVARNÉ VÝCHOVĚ

Pochopení pojmu odpadového materiálu je spíše bráno automaticky, než abychom našli jeho přesnou definici. Přesně je pojem odpad definován v Zákonu o odpadech a o změně některých dalších zákonů (Zákon č. 185/2001, s. 4074) následovně: „odpad je každá movitá věc, které se osoba zbavuje nebo má úmysl nebo povinnost se jí zbavit“. Odpadový materiál tedy můžeme chápat jako věc, kterou již jedinec nemá v plánu dále využívat.

Braniš (2004, s. 147) nahlíží na odpad i z hlediska životního prostředí: „odpad je chápán jako věc, které se chce její majitel či původce zbavit, nebo věc, jejíž odstranění je nutné z hlediska ochrany životního prostředí, případně ochrany zdraví člověka.“ Odpad je vždy následkem spotřeby a výroby. Braniš ve své publikaci také rozděluje odpad dle původu či nebezpečnosti. Odpady rozděluje na odpady:

- a. rostlinného a živočišného původu - pochází nejčastěji ze zemědělské výroby,
- b. minerálního původu – z dolů, suť ze stavebnin,
- c. z chemických procesů – kyseliny, zásady, dehty, rozpouštědla atd.
- d. radioaktivní – vznikající z úpravy jaderného paliva,
- e. z obcí, neboli komunální odpad – jedná se o smíšený odpad obsahující smetky, zbytky potravin, plasty, papír.

Při využívání odpadového materiálu ve výtvarné výchově se zaměříme na komunální odpad. Do komunálního odpadu můžeme zahrnout téměř vše, co v každodenním životě využíváme a následně máme tu potřebu se toho zbavit. Jedná se tedy o odpad, který pochází z domácností lidí. Množství komunálního odpadu země záleží na její ekonomické vyspělosti.

Vzhledem k tomu, že stále roste prodej spotřebních výrobků, můžeme počítat i s růstem komunálního odpadu. Pro nás bude důležitý postup zneškodňování odpadu recyklací. V živé přírodě se látky vrací do koloběhu, tzn., že se recyklují. Komunální dopad je tedy taktéž potřeba recyklovat a vracet jej zpět do koloběhu. Základem **recyklace** tedy bude třídění odpadu. Zákon (Zákon č. 185/2001 o odpadech a o změně některých dalších zákonů) hovoří o recyklaci odpadu jako jakémkoliv způsobu opětovného využití odpadu na výrobky, materiály nebo látky, které budou následně využívány pro jiné účely.

Odpad můžeme i materiálově využívat, jak je uvedeno v zákoně, jedná se o způsob využití odpadů zahrnující recyklaci a další způsoby využití odpadů jako materiálu k původním nebo jiným účelům (Zákon č. 185/2001 *o odpadech a o změně některých dalších zákonů*)“.

4.1 Využití práce s odpadovým materiálem ve výtvarné výchově

V poslední době je téma využití odpadového materiálu čím dál aktuálnější. Když jej spojíme s výtvarnou výchovou, můžou se tak děti nenuceně naučit nové poznatky o přírodě a její ochraně. Spousta rodin doma třídí odpad a na zahradě mají kompostér na organické zbytky. Tříděný odpad z domácnosti tak tedy můžeme využít i k výtvarným činnostem.

V období svátků, například vánočních, se odpadový materiál v domácnosti zvyšuje, byť jsou to jen zbytky z vánočních dárků (krabice, papíry atd.). Nejen vánoční svátky jsou tedy ideální na strategické využití odpadového materiálu například při výtvarných činnostech. Děti mohou do mateřské školy z domu nosit odpadový materiál, který zde mohou následně třídít či využívat při výtvarných činnostech.

Jak zde bylo již zmíněno, do výtvarné výchovy nezařazujeme pouze kresbu či malbu, ale patří sem i vytrhávání, spojování, kladení a hromadění, konstruování nebo třeba vyhledávání tvarů (které mohou být i umělé). Zde tedy můžeme zařadit i práci s odpadovým materiálem. V podmínkách MŠ budeme především pracovat s odpadovým materiálem, který je pro danou školu nejvíce dostupný. Předpokládám, že nejvíce dostupným odpadovým materiálem pro každou MŠ je zejména papír a plast.

Uždil (2002) klade důraz na to, že ve výtvarné výchově nestačí pouze malovat a kreslit. Můžeme zařazovat techniku vytrhávání, při které můžeme používat i potištěný papír (například noviny, letáky), který již nepotřebujeme a zařadíme ho tedy do odpadového materiálu. Děti mohou nalepovat různé materiály, papír, knoflíky, ústřížky látek, zbytky dýhy a tak dále. Ústřížky látek můžeme také batikovat. U předškolních dětí můžeme využívat i techniku obtiskování, kde můžeme využít vyrobené razítka například z korků nebo ze zbytků dřeva, na které přilepíme vyřezaný motiv z gumy. Zde pedagog musí využít vlastní představivost a práci s materiálem. V projektu realizovaném v MŠ jsem využila i PVC tácky k obtiskům motivů.

Leblová (2012) uvádí i využití zbytků dřevěných prkének a misky od pomazánkového másla. Z prkýnek může učitelka s dětmi stlouct dohromady krmítko a misku od pomazánkového másla upevnit dovnitř hřebíkem. Zbytky papíru můžeme využít při technice kaširování, která je pro děti nenáročná. Je vhodné pracovat se starými novinami, které trháme na menší kousky a následně je na sebe lepíme tapetovým lepidlem, nebo je předem namočíme do škrobu. Použité papíry nebo staré noviny můžeme také využít při výrobě papíru.

Využívat můžeme například kartony a krabice různých velikostí k výrobě kulis. Dále PET láhve i role od toaletních papírů nebo ponožky a rukavice k výrobě loutek a maňásků. Ruličky od toaletního papíru mají v MŠ široké využití. Využívat můžeme i zavařovací sklenice, které můžeme plnit různým materiálem.

Učitelky či ředitelka mateřské školy mohou spolupracovat s různými firmami, které produkují odpadový materiál, který by se dal využít při práci s dětmi ve výtvarné výchově. Mateřské škole se tak stanou dostupné odpadové materiály, které by v jiném případě nebyly schopné získat. Mohou si domluvit odebrání odpadového materiálu například z papíren, výroben textilního materiálu a jiné. V takovém případě je potřeba navázat komunikaci a zajímat se o to, jaký odpadový materiál daná firma nabízí a zda je vhodný k využití při práci s dětmi.

5 PROJEKT, PROJEKTOVÁ VÝUKA

Projekt je v pedagogické teorii různě definován od řady autorů (např. Vybíral, Kratochvílová, Valenta, Kilpatrick atd.). Zde uvádím pár definic k porovnání, jelikož každý autor nahlíží na projekt z jiného úhlu pohledu, avšak mají společné charakteristiky.

Velínský definuje projekt jako „*určitě a jasně navržený úkol, který můžeme předložit žákovi tak, aby se mu zdál životně důležitý tím, že se blíží skutečné činnosti lidí v životě*“ (Velínský in Kratochvílová, 2006, s. 334). Z definice můžeme pochopit důležitost realizace projektu, která má dítěti nejlépe přiblížit problémové životní situace.

Představitelé reformní pedagogiky chápali projekt spíše jako komplexní úkol, který se soustředil kolem určité myšlenky, která obsahovala více problémů. Zde můžeme zařadit například Žantou, Příhodu, Vránu. Všichni dbali na to, aby projekt vycházel z potřeb dítěte a byl mu blízký.

Současné pojetí je více zaměřeno na jádro projektu, tedy na úkol, problém. Například J. Maňák a V. Švec (2003, s. 168) definují projekt jako „*komplexní praktickou úlohu (problém, téma) spojenou se životní realitou, kterou je nutno řešit teoretickou i praktickou činností, která vede k vytvoření adekvátního produktu*“.

Kratochvílová (2006) vychází z pojetí od J. Maňáka a V. Švece, které je založeno na podniku žáka. Projekt ve své publikaci definuje jako problém, který je v blízkém kontaktu s životní realitou, se kterou se dítě ztotožní a přebere za ni zodpovědnost tak, aby bylo schopno svou činností dosáhnout výsledného produktu (výstupu) projektu. K jeho obhájení má argumenty, které vychází z nové zkušenosti.

Projekt je považován za komplexní metodu vyučování (dle Vrány, Tomkové, Maňáka i Kratochvílové) nebo za organizační formu (dle Skalkové, Kašové). Někteří autoři na něj nahlíží jako na obsah vyučování jako možnost způsobu koncentrace učiva (Tomková, Kašová, Dvořáková, 2009).

Projektová metoda

J. Průcha, E. Walterová a J. Mareš (2013, s. 226) definují projektovou metodu jako „*vyučovací metodu, v níž jsou žáci vedeni k samostatnému zpracování určitých témat (projektů) a získávají zkušenosti praktickou činností a experimentováním*“.

Kratochvílová (2006) nahlíží na projektovou metodu obdobně. Definuje ji jako uspořádaný systém

činností dětí i učitele, ve kterém mají převládající roli aktivity dětí a poradenská činnost učitele, díky kterým směřují společně k dosažení cílů a smyslu projektu. Jedná se o komplexní metodu, jelikož sjednocuje více dílčích metod výuky a využívá různé formy práce.

Projektová výuka

Projektové vyučování je založené na projektové metodě. I přes to, že pojem výuka a vyučování se může zdát totožné, je pojem výuka širěji pojat. Zahrnuje proces vyučování, cíle výuky, obsah, podmínky, typy výuky, prostředky i výsledky výuky. Projektovou výuku můžeme jinými slovy nazvat jako „podnik žáka“, který je zaměřený na výsledný produkt činností. (Kratochvílová, 2006; Lukášová, 2010; Průcha, Walterová, Mareš, 2013).

Tomková, Kašová a Dvořáková (2009, s. 14) uvádějí *tři základní znaky*:

- a. odpovědnost za vlastní učení,
- b. samostatné objevování poznatků,
- c. žákovo úsilí o dosažení cíle (produktu). Produkt dává dětem smysl při práci, motivuje je k činnosti a řídí jeho průběh.

Kratochvílová (2006) uvádí *fáze řešení průběhu projektu* následovně:

- a. plánování projektu – definovat problém k řešení, zvolit závěrečný produkt projektu, stanovit časové rozvržení projektu, stanovit prostředí projektu, účastníky, promyslet organizaci, zajistit podmínky (pomůcky, materiál atd.), promyslet hodnocení;
- b. realizace projektu – děti sbírají vhodný materiál, pedagog dětem pouze radí a usměřňuje je;
- c. prezentace výstupu projektu – jde o představení výsledku, může být písemná, ústní, či prezentace praktického výrobku, může se tedy jednat například o výstavu, besedu, knihu, videozáznam, přednášku;
- d. hodnocení projektu – jedná se o hodnocení celého projektu, tedy od plánování až k výsledku, mělo by zde být uvedeno i opatření do budoucna.

Otázkou zůstává, nakolik je takto náročná metoda vhodná pro děti předškolního věku. Učitel musí stanovit nižší nároky, musí tedy projektovou výuku přizpůsobit věku dětí.

5.1 Výtvarně projektová výuka

Výtvarné projekty spolu s výtvarnými řadami spadají pod projektovou výuku. Jednoduché celky nazýváme *výtvarnými řadami*, naopak složité stavby nazýváme *výtvarnými projekty*. První výtvarné projekty se začaly šířit v 80. letech Igorem Zhořem a Hanou Dvořákovou. Na území České republiky se projektové vyučování začalo rozšiřovat díky učitelům základních uměleckých škol, kteří spojovali výtvarné řady do promyšlených výtvarných projektů. Především šlo o Zdislavu Holomíčkovou, Jana Nevadu, Lenku Jeřábkovou nebo Janu Ulrichovou (Roeselová, 1997).

Výtvarně projektová výuka se rychle rozšířila díky výstavám výtvarných oborů základních uměleckých škol a s nimi spojenými odbornými semináři, které byly založeny v roce 1983. Úlohou výstav bylo podporování nových pedagogických myšlenek. Výstavy se opakovaly po třech letech, pomáhaly rozvoji myšlenek, některé zanikly a jiné se uchytily. Nejvýznamnější se stala právě projektová výuka (Roeselová, 1997).

5.1.1 Výtvarné řady

Výtvarné řady jsou „*krátké a srozumitelné útvary, které rozvíjejí kterýkoli námět, úsek učební látky nebo výchovný problém*“ (Roeselová, 1997, s. 30). Vždy jedna úloha z řady logicky navazuje na další a společně poté tvoří promyšlený celek. Řady mají být volné a hravé, rozvíjet prožitky, emoce a tvořit zajímavý obsah. Výtvarné řady se doporučují již pro děti předškolního věku. Avšak jsou dobrým přínosem na základních školách, kde pomáhají oživit hodiny výtvarné výchovy. Je oceňována jejich jasnost, přehlednost a stručnost.

Řady dělíme podle přístupu učitele ke zvolenému tématu:

- a. *Výtvarný cyklus* – využívá jeden společný námět, ve kterém žák hledá vlastní výtvarný nápad. Po seřazení zhotovených prací vznikne například cyklus grafických listů. Díky tomu získávají široký pohled na svět.
- b. *Metodická řada* – základem je proces, ve kterém se posuneme od známého východiska řadou kvalitativních proměn k řešení výtvarného problému. Žák může například nejprve vycházet ze studijní kresby předmětu, pak vrhat na zeď jeho stín. Konečný grafický list není pouze přepisem předmětu, ale ukazuje ho v měnícím se stínovém obraze.

- c. *Tematická řada* – zkoumá krok za krokem určitý jev, příběhy, vlastnosti nebo otázky, na které chceme najít odpovědi. Příkladem může být tematická řada, která se zabývá dinosaury. Zde děti mohou pozorovat dinosauří vejce, zárodek ještěra, modelovat krajiny a zakončit zmapováním archeologického naleziště.
- d. *Srovnávací řada* – je nejvíce náročná. Nejvíce se uplatňují v základních uměleckých školách. Učitel v nich pozoruje výtvarný problém z psychologického, typologického, didaktického, vývojového pohledu a zjišťuje, zda se jeho předpoklady potvrdily či vyvrátily. Srovnávací řady pomáhají poznat souvislosti, proto se využívají k výtvarně výchovným experimentům.

5.1.2 Výtvarné projekty

Výtvarné projekty mají složitou klenbu úloh a převážně závažný myšlenkový obsah. Zde se sleduje více než jedna možnost při ztvárnění myšlenky nebo problému. Na téma se nahlíží z mnoha úhlů pohledu. Postupně vznikne složitý obraz, který má dojít k podstatě problematiky. Na počátku stojí tematická řada, která je rozvíjena dalšími myšlenkovými nebo výtvarnými podněty (Roeselová, 1997).

Záleží na tématu projektu, které umožňuje uchopit podstatu svým způsobem. Proto není nikdy stejná struktura ani zpracování projektu. Je zde potřeba řádu, který dodává učitel postojem ke světu, k výtvarnému umění a výchově.

Stavba výtvarného projektu je těžce vymezitelná, jelikož závisí na tématu a způsobu uvažování, jak zde bylo již zmíněno. Na počátku stojí seznamování se zkoumanou skutečností, jevem nebo výtvarným problémem. Proto se na začátku zařazuje například ztvárnění odborných informací. Příprava projektu je zdlouhavější, protože jednotlivé otázky se vzájemně doplňují. Tato část je nejobtížnější na sestavení jednotlivých motivů tak, aby obsahovala myšlenkovou linii. Učitel musí mít na paměti věk žáků, jejich zájem, rozumové dovednosti a výtvarné schopnosti. Dále má dávat možnost se aktivně zapojovat, odkrývat podněty, myšlenky a novými nápady vyvolat nové objevy. Rozsah výtvarného projektu není důležitý. Nejde o množství, ale o způsob pedagogického přístupu. Jde o schopnost objevit zajímavou myšlenku a tu předvést různými způsoby, hledat nové pohledy. Vzhledem k tomu, že se výtvarným projektem zpravidla zabýváme déle, je vhodné zařazovat pestrost výtvarných technik (Roeselová, 1997).

Projektové metody dále rozvíjí výtvarné myšlení, pokud výtvarné práce učitel řeší společně s dětmi. Děti se tedy učí kreativně přemýšlet, objevovat souvislosti, samostatně řešit složitější otázky.

Svobodová (1998) pohlíží na problematiku projektové výuky jiným pohledem. Ve výtvarné výchově pracuje s lekcemi - jednotlivými, izolovanými pracemi, které na sebe nenavazují. Avšak ve výtvarném projektu činnosti následují po sobě. Jde o promyšleně seřazené lekce, které mají stejný obsah. Jakýkoliv problém mohou děti zpracovávat různými způsoby. Výtvarné projekty mají své uplatnění i v mateřské škole. Ve výtvarném projektu jde o souvislé úkoly, které vedou k hlavnímu tématu a jsou uskutečňovány činnostmi s různými obměnami. Učitel volí různá řešení a varianty, které soustřeďuje kolem jednoho tématu. Předem je potřeba stanovit cíl, obsah a téma, které následovně pedagog zkoumá ze všech stran. Díky projektu můžeme dosáhnout podstaty věci různými způsoby, což vede k neobvyklým zážitkům.

5.2 Shrnutí teoretické části

Teoretická část pojednává o základních informacích, které je potřeba znát před realizováním výtvarného projektu s prvky environmentální výchovy, který je popsán v praktické části. Přesné postavení výtvarné výchovy v předškolním vzdělávání je zařazeno na úvod práce. V podkapitole je popsána důležitost výtvarné výchovy v předškolním vzdělávání, jíž mohou děti zábavně objevovat svět. Dále přesné postavení v RVP PV napomůže k lepšímu pochopení způsobu práce v tomto kurikulárním dokumentu s výtvarnou výchovou.

Kapitola pojednávající o environmentální výchově dokáže přiblížit základní informace o zařazení environmentální výchovy v předškolním vzdělávání. Další kapitola blíže specifikuje průnik obou výchov. Na tuto kapitolu můžeme nahlížet i jako na pochopení výtvarného projektu s prvky environmentální výchovy, nacházejícím se v praktické části. Kapitola, která má svůj stěžejní význam o odpadovém materiálu a jeho využití ve výtvarné výchově, popisuje jeho přesné využití či jeho dostupnost. Dokáže zájemcům o využívání odpadového materiálu přiblížit náměty či jejich získání, což může pomoci při realizaci projektu.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 PROJEKT „VYUŽITÍ ODPADOVÉHO MATERIÁLU V ČASE VÁNOC“

Výtvarný projekt s názvem „*Využití odpadového materiálu ve výtvarné výchově v čase Vánoc*“ byl navržen s ohledem na věkovou skupinu dětí předškolního věku. Vzhledem k tomu, že je v období Vánoc zvýšené množství odpadového materiálu, rozhodla jsem se projekt realizovat právě v tomto období, abychom využili odpad, který by se v jiném případě vyhodil.

Během dvou týdnů (10 dní strávených v mateřské škole) má projekt dětem ukázat, že z odpadového materiálu jdou vyrobit věci nové, které můžeme i nadále používat. Projekt povede děti ke třídění odpadu. Každý den bude realizována jedna činnost zaměřená na výtvarnou výchovu s využitím odpadového materiálu. Hotové výrobky a výkresy budou v poslední den projektu ukázány na výstavě v prostorách mateřské školy.

Tabulka 1 Obecná charakteristika projektu

Název projektu	Využití odpadového materiálu ve výtvarné výchově v čase Vánoc
Délka projektu	2 týdny
Věkové rozmezí	5-6 let
Cíle	<p>Seznámit děti předškolního věku s možnostmi efektivního využívání odpadového materiálu.</p> <p>Naučit děti předškolního věku třídit odpadový materiál.</p> <p>Rozvíjet jemnou motoriku dětí předškolního věku při výtvarných činnostech v mateřské škole.</p> <p>Rozvíjet vzájemnou spolupráci dětí.</p> <p>Podporovat u dětí možnosti vlastní seberealizace.</p> <p>Podporovat možnosti prezentování vlastní práce dětí před publikem.</p>

Ke každému tématu jsem vypracovala vlastní reflexi, kde se vyjadřuji ke zhodnocení tématu, práci dětí, ke zvoleným didaktickým strategiím i změnám do budoucna. Evaluace k celému projektu je zpracovaná mnou i ředitelkou mateřské školy. Projekt by měl vést k třídění odpadu, tedy podporovat kladný vztah k životnímu prostředí, napomůže tomu, aby si životního prostředí děti vážily.

6.1 Návrh projektu

Tabulka 2 Návrh projektu 1. týden

Den	Téma	Cíle	Organizační formy	Metody	Pomůcky
1.	Proč třídít odpadový materiál?	Seznámit děti s projektem. Rozvíjet představivost dětí.	skupinové vyučování	popis, rozhovor, práce s hudbou, vyprávění	CD nahrávka relaxační hudby, papíry A4, pastelky
	Proč třídít odpadový materiál?	Demonstrovat dětem důležitost třídění odpadu.	vycházka	popis, rozhovor, vyprávění, simulační	odpadový materiál (plast, papír, neporušené sklo)
2.	Proč třídít odpadový materiál?	Rozvíjet kooperativní dovednosti dětí.	kooperativní vyučování	popis, rozhovor, demonstrace, předvádění	velké krabice, odpadový materiál (plast, papír), text pohádky
	Proč třídít odpadový materiál?	Naučit děti třídít odpadový materiál.	projektové vyučování	popis, rozhovor, vyprávění, dramatizace	text pohádky, čepičky zvířátek, odpadový materiál (papír, plast)
3.	Proč recyklovat papír?	Naučit děti výrobu recyklovaného papíru. Podporovat spolupráci dětí.	projektové vyučování	popis, rozhovor, pozorování, demonstrace, pokus	noviny, kbelík, ponorný mixér, savá látka, sítko
4.	Proč využívat skartovaný papír?	Naučit děti prezentaci své práce. Rozvíjet jemnou motoriku dětí při výtvarných aktivitách. Naučit děti spolupracovat.	skupinové vyučování	popis, rozhovor, pozorování, demonstrace	Skartované papíry, vodové barvy, výkresy A3, tuš

Den	Téma	Cíle	Organizační formy	Metody	Pomůcky
5.	Proč vyrábět misku z papíru?	Rozvíjet jemnou motoriku dětí při výtvarných aktivitách. Naučit děti výrobu kaširované misky. Podporovat spolupráci dětí.	projektové vyučování	popis, rozhovor, demonstrace, předvádění	lepidlo na tapety, noviny, plastové misky

Tabulka 3 Návrh projektu 2. týden

Den	Téma	Cíle	Organizační formy	Metody	Pomůcky
6.	Proč využívat PVC tácky?	Vysvětlit dětem techniku obtiskování z PVC tácků. Rozvíjet spolupráci dětí ve skupině.	skupinové vyučování	popis, rozhovor, demonstrace, předvádění	PVC tácky, temperové barvy, papíry A4
7.	Proč využívat kartony od vajec a letáky?	Rozvíjet jemnou motoriku dětí při výtvarných aktivitách. Ukázat dětem možnosti využití letáků a kartonů od vajec. Podporovat spolupráci dětí.	projektové vyučování	popis, rozhovor, demonstrace, předvádění	letáky, lepidlo, kartony od vajec, korálky, bavlnky
8.	Proč využívat korky?	Předvést dětem využití vyrobených tiskátek. Rozvíjet jemnou motoriku dětí při výtvarných aktivitách. Podporovat spolupráci dětí ve skupině.	skupinové vyučování	popis, rozhovor, demonstrace, předvádění	tiskátka z korků od vína, výkresy A4, nůžky

Den	Téma	Cíle	Organizační formy	Metody	Pomůcky
9.	Proč využívat polystyrenové kuličky?	Naučit děti lepit polystyrenové kuličky na papír. Ukázat dětem možnost využití recyklovaného papíru. Vést děti ke spolupráci ve skupině.	skupinové vyučování	popis, rozhovor, demonstrace, předvádění, pozorování	polystyrenové kuličky, výkresy A4, lepidlo, recyklovaný papír
10.	Proč využívat konzervy od tuňáka?	Naučit děti ubrouskovou techniku. Předvést dětem možnost využití konzervy od tuňáka. Naučit děti prezentaci své práce.	individualizované vyučování	popis, vyprávění, rozhovor, demonstrace	konzervy od tuňáka, ubrousky se vzorem, lepidlo na ubrouskovou techniku

6.1.1 Doplnkové činnosti vytvářené učitelkou

Hra na poznávání barev a rozvoj jemné motoriky

Pomůcky: krabice od bot, akrylové barvy, lepicí papíry, vršky od PET lahví, nůžky

Postup: Krabici od bot celou potřeme libovolnou akrylovou barvou. Po zaschnutí ve víku krabice vystříhneme kulaté otvory tak veliké, aby jimi propadly vršky. Následně z lepicího papíru vystříhneme kroužky s vnitřním obvodem stejně velkým, jako otvor ve víku a vnějším obvodem větším o cca půl centimetru. Vystříhnutá kolečka různých barev nalepíme na víko.

Použití: Děti hází vršky do otvorů v krabici podle barev.

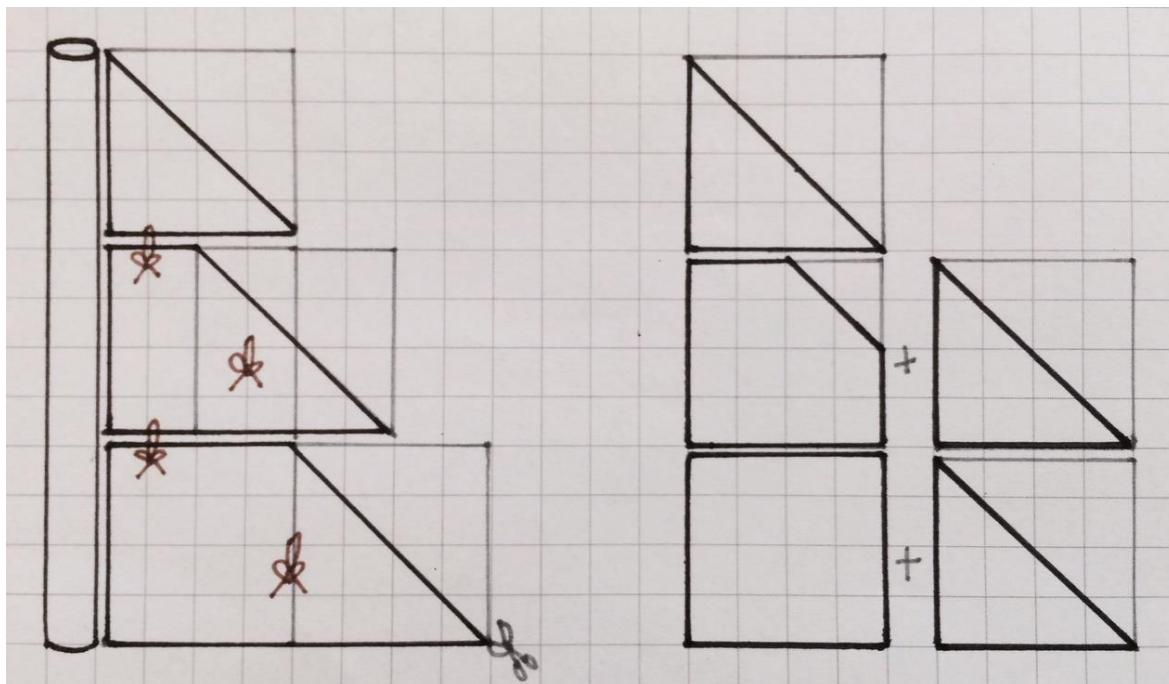
Obrázek 2 Hra z krabice od bot

3D strom z kartonů od vajec

Pomůcky: role od koberce či látky (vysoká cca 1,5 m), velké množství kartonů od vajec (na 30 ks), přírodní špagát, nůžky, hřebíky, kladívko

Postup: Nejvíce práce a času nám zabere vyměření a sestavení tvaru stromku. Vše závisí na délce role. Roli si položíme na zem, kartony poskládáme podél. Vrchní karton rozstříhneme tak, aby nám vznikly dva trojúhelníky, pouze jednu část přiložíme k roli. Následně kartony hřebíky přibijeme k roli. Takhle je to potřeba udělat minimálně ze třech stran, aby strom stál. Následně budeme postupovat dle obrázku. Jednotlivé kartony k sobě budeme vázat přírodním špagátem, zakončíme mašlí (strom bude zároveň ozdoben).

Použití: Strom bude zdobit třídu či šatnu, zejména bude využit na výstavě. Děti se budou snažit strom ozdobit, abychom z něj udělali strom vánoční.

Obrázek 3 Postup sestavení stromu

6.2 Realizace projektu

Projekt probíhal v období od 1. 12. do 12. 12. Jelikož byl projekt realizován krátkou dobu před Vánocemi, volila jsem výrobky tak, aby je paní učitelky mohly s dětmi dále využít. Všechny výrobky se tedy týkaly vánoční tematiky. Písemný souhlas rodičů k dokumentaci dětí v Příloze P I.

6.2.1 Charakteristika dětí

Mateřská škola, ve které jsem projekt realizovala, má pouze jednu heterogenní třídu. Třidu tvoří děti od 2 do 6 let. Počet dvouletých dětí je zde stejný jako počet dětí předškolních. Třída je velmi živá, na druhou stranu i hravá.

Vzhledem k tomu, že je projekt určen starším dětem, realizovala jsem ho se skupinkou předškolních dětí, kterých je v mateřské škole celkově 7. Přesněji se jedná o 4 chlapce a 3 dívky. Dle mého názoru mají děti dvouleté velký vliv na chování dětí předškolních. Starší děti mnohdy odmítají dělat činnosti určené právě jim, chtějí se více věnovat spontánní hře. Snažila jsem se tedy u nich vzbudit co největší zájem. Větší pozornost jsem musela věnovat dvěma chlapcům. U jednoho chlapce se objevovaly

neadekvátní projevy chování, zahrnující vzteklé až velmi agresivní chování vůči ostatním dětem či učitelce. U druhého chlapce jsem vypožorovala projevy autistického chování. Potvrzenou diagnostiku chlapec ještě neměl, čekalo se pouze na písemné vyjádření z pedagogicko-psychologické poradny.

6.2.2 Průběh projektu

Projekt je rozdělen do dvou týdnů, tedy do deseti pracovních dní v mateřské škole. Každý den byla realizována činnost, při které se využíval odpadový materiál. První týden je více zaměřen na seznámení s projektem a třídění odpadového materiálu. Druhý týden se zaměřuje přímo na využívání odpadového materiálu ve výtvarné výchově v mateřské škole, který jsme první týden společnými silami nasbírali.

6.2.2.1 *Téma č. 1 - Proč třídít odpadový materiál?*

Cíle:

- Seznámit děti s projektem.
- Rozvíjet představivost dětí.
- Vysvětlit dětem důležitost třídění odpadu.

Kompetence:

- Děti mají povědomí o projektu s názvem Využití odpadového materiálu ve výtvarné výchově v čase Vánoc.
- Děti si umějí dle vlastní fantazie představit přírodu.
- Děti rozumějí důležitosti třídění odpadu.

Pedagogické strategie:

Organizační formy – skupinové vyučování, vycházka

Metody – popis, rozhovor, práce s hudbou, vyprávění, simulační metoda

Prostředky a pomůcky – CD nahrávka relaxační hudby, papíry A4, pastelky, odpadový materiál (z plastu, papíru i skla), papíry A4, pastelky, gumové rukavice, pytle na třídění odpadu (žlutý, modrý a zelený)

Průběh výstupu:9.30 – 10.00: skupinové vyučování

Začneme řízenou imaginací. Po krátkém seznámení s projektem si s dětmi lehneme na koberec (leh na břicho, ruce zkříženy pod hlavou). Děti zavřou oči a pustí se pozitivní relaxační hudba. Děti si představují procházku v přírodě (Jak to tam vypadá? Jak se zde cítí? Jaké jsou tam barvy? Co se zde nachází?). Děti si představují, že se nacházejí venku. Po chvíli děti vyzveme, aby se na místě, kde se právě nacházejí, zastavily a pozorně se podívaly (i na nejmenší detaily), jak to tam vypadá.

Pokračujeme zaznamenáváním představ o přírodě. Děti se posadí ke stolům, kde budou nachystány pastelky a výkresy. Děti budou malovat podle vlastní fantazie tohle místo. Nakonec se posadíme opět do kruhu na koberec a navzájem si své výtvary ukážeme. Zhodnotíme, jak bychom si přáli, aby naše okolí vypadalo. Co by tam mělo a naopak nemělo být.

Následuje řízený rozhovor - Co pro nás dělá příroda a co děláme my pro ni? Kam vyhazujeme odpadky? Můžeme je třídít? Proč je životní prostředí důležité?

10.00 – 10.20: Vycházka

1. Motivace: Dětem před tím, než půjdeme ven, přečteme krátkou pohádku o Honzovi:

Honza jde do světa pro tři zlaté vlasy Děda Vševěda. Přejde do Nepořádné Lhoty. Lidé zde zavezli různými odpadky okolní lesy, rybníky i potůček. Odpady vyhazovali z oken a nakonec je zapálili. Onemocněla lesní i domácí zvířátka, ryby či ptáci. Kouř zakryl slunce a otrávil vzduch. Onemocněli i lidé. Dobře se dařilo jenom krysám, mouchám a komárům. Ti roznášeli další nemoci. Honza slíbil, že poprosí Děda Vševěda o radu. Co jim asi Děda Vševěd poradil? Děda Vševěd jim poradil: „Postavíme kontejnery a koše na odpadky a budeme třídít odpad! Nejen, že vyčistíme les a zvířátka nebudou nemocná, ale budeme třídít i odpad, aby ho na světě nebylo tolik a mohly se z toho odpadu vyrábět další věci“. A tak zvířátka i lidé čistili chřadnoucí přírodu od odpadků a třídili je.

Podobná katastrofa, která se stala v pohádce, se stala i u nás na školní zahradě. Někdo zlý se vloupal na školní zahradu a udělal z naší zahrady Nepořádnou Lhotu. Pojdme se tam podívat a společně zahradu uklidíme, abychom si tam mohli hrát. Dříve, než se vydáme do Nepořádné Lhoty, učitelka dětem řekne básničku o sklu. Jelikož ho děti budou sbírat, musí je poučit, že sklo je rozbitné a zachází se s ním opatrně:

Sklo je křehké, rozbitné,

třídít jej je nezbytné.

Kontejnery zelené,
svačí láhve barevné.

A ty druhé bílé,
baští sklenky čiré.

- Hlavní část:* Odpadky na zahradu rozmístí předtím paní učitelka, kvůli bezpečnosti. Na zahradě se válí odpadky – plast, papír i sklo. Děti dostanou každý rukavice a sbírají pouze papír a plast a odnáší je do předem označených pytlů (plast do žlutého pytle, papír do modrého, sklo do zeleného). Jakmile někdo najde sklo, zavolá paní učitelku, aby sklo posbírala, protože děti by se mohly zranit. Přesné instrukce děti dostanou před školní zahradou.
- Závěr:* Odpadky v pytlech doneseme do školy.

Obrázek 4 Třídění odpadu

Tabulka 4 Vlastní reflexe tématu č. 1

Téma č. 1	Proč třídit odpadový materiál?
Zhodnocení adekvátnosti tématu	Na začátek projektu bylo téma vhodně zvoleno. Umožnilo mi dozvědět se dosavadní znalosti dětí o této problematice.
Reakce dětí na otázku (téma)	Zpočátku děti neuměly na otázku odpovědět. Při řízeném rozhovoru jsem si uvědomila nedostatečné informace dětí o třídění odpadu a jeho recyklaci.
Zhodnocení didaktických strategií	Vzhledem k nevhodnému počasí jsem byla nucena změnit formu vycházky na skupinové vyučování. V původním plánu byly ale organizační formy zvoleny dobře. Pomůcky byly jasně stanovené i vhodně zvolené.

Téma č. 1	Proč třídit odpadový materiál?
Zhodnocení práce dětí	Řízená imaginace proběhla bez jakýkoliv obtíží. Děti byly klidné, protože jsem vyžadovala soustředěnost. Byly zaujaty pro činnost, zejména kvůli zvědavosti. Při druhé činnosti se mi nepodařilo u všech dětí dosáhnout cíle - naučit děti třídit odpadový materiál, hlavně proto, že jsme neměli dostatek času a nemohla jsem se dětem déle věnovat.
Zhodnocení produktu	V konečném důsledku byl odpadový materiál správně roztříděn. Pytle na odpad obsahovaly pouze požadovaný obsah.
Změny do budoucna	Do budoucna je potřeba dětem sdělovat stále více informací o třídění odpadu. Pro příště je potřeba důrazněji vysvětlit, že odpad musíme roztřídit správně, jinak dojde ještě k mnohem větší nehodě – osobně jsem byla nucena všechny odpadky po třídě znovu rozházet, aby je děti správně roztřídily.

6.2.2.2 *Téma č. 2 - Proč třídit odpadový materiál?*

Cíle:

- Naučit děti spolupracovat.
- Naučit děti třídit odpadový materiál.

Kompetence:

- Děti umějí spolupracovat.
- Děti umějí třídit odpadový materiál.

Pedagogické strategie:

Organizační formy – kooperativní vyučování, projektové vyučování

Metody – rozhovor, popis, demonstrace, vyprávění, dramatizace

Prostředky a pomůcky – dvě velké papírové krabice (upravené do tvaru kontejneru, jedna natřena modrým Balakrylem a druhá žlutým), různé druhy odpadového materiálu v suchém stavu a nepoškozeném (papír, plast, sklo), čepičky zvířat (žába, zajíc, myš, medvěd, ježek), domeček (případně postavený z molitanových kostek), následně vyrobené kontejnery s odpadky, text pohádky

Průběh výstupu:

8.00 – 8.20: kooperativní vyučování

1. *Motivace:* Řízený rozhovor – „Vzpomínáte děti, jak jsme byli včera na procházce? Jak to na zahradě vypadalo? Zde máme pytle s odpadky, co se s nimi děje dál? Kam je vyhazujeme?“

Přinesení velkých papírových krabic.

2. *Hlavní část:* Výroba Plastožrouta a Papírožrouta. Děti rozdělíme na dvě skupinky, jedna bude pracovat na výrobě Plastožrouta a druhá na výrobě Papírožrouta. Na přední poklop učitelka vyřeže dostatečně velkou díru na vhazování odpadu. Z dalšího kartonu učitelka vyřeže tvar hlavy, který se nalepí na poklop, vyřeže se stejný otvor – vzniknou nám ústa, kudy bude odpad vhazován. Hlavu Papírožrouta děti dotvoří celou z papíru, hlavu Plastožrouta děti polepí igelitovým sáčkem, oči nalepí z vršků od PET láhve. Možnost přilepení rukou z velkých kelímků od jogurtů či větších ruliček od toaletního papíru. Nejdůležitější je komunikace dětí ve skupině, aby se shodly na tom, jak bude kontejner vypadat. Věci, které nezvládnou děti přidělat, přitaví učitelka tavnou pistolí.
3. *Závěr:* Veškeré pomůcky uklidíme. Doneseme nasbíraný odpadový materiál a děti jej budou muset správně roztřídit – nakrmíme Plastožrouta a Papírožrouta.

9.20 – 9.45: projektové vyučování

1. *Motivace:* Četba pohádky Domku, domečku, kdo v tobě přebývá:

Na kraji lesa stál opuštěný domeček. Vedle něj byly postaveny kontejnery na tříděný odpad. Jednoho dne šla okolo domečku myška a velmi se divila. Nikdy dříve podobné kontejnery neviděla. Domeček ji tak zaujal, že se myška Hrabalka zeptala:

„Domku, domečku, kdo v tobě bydlí?“ A protože se nikdo neozval, otevřela dveře a vešla dovnitř. Zanedlouho šel okolo zajíček Ušáček, zadíval se domeček a kontejnery tří barev žlutý, modrý a zelený. Zeptal se tedy: „Domku, domečku, kdo v tobě bydlí?“ a z domečku se ozvalo: „Já myška Hrabalka a kdo jsi ty?“. Zajíčkovi se domeček velmi líbil a tak odpověděl: „Já zajíček Ušáček, mohu s tebou bydlet?“. Netrvalo dlouho a šla kolem žabka Kuňkalka a ježeček Bodlinka. I oni dva se zeptali, kdo v domečku přebývá a zda s nimi mohou bydlet. Tak v domečku spokojeně bydleli všichni, než přišel medvěd Všechnosněd. Také se ptá: „Domku, domečku, kdo v tobě bydlí?“ Zvířátka se postupně představují. Medvěd, jak se chce taky dostat do domečku, převrátí a vysype všechny kontejnery, které stály vedle domečku, a pomíchá odpadky. Moc se zvířátkům omlouvá a nabízí pomoc při úklidu. Ale neví, do které popelnice co patří. Nikdo neví, jak odpadky zpátky správně roztřídit. Zvířátka si všimla, že na kontejnerech jsou obrázky odpadků, které do něj patří. A tak se všichni pustili do práce. Myška, zajíček, žabka, ježeček i medvěd pilně pracovali. A tak zvířátka vše uklidila a měla radost, že se jim povedlo vše roztřídit. Medvěd uznal, že se do malého domečku nevejde a že si raději najde nějaký pelech v lese. A pokud najde v lese nějaké odpadky, které tam nechají neukáznění turisté, tak je přinese do těch krásných barevných kontejnerů.

2. *Hlavní část:* Dramatizace pohádky. Děti dostanou role, učitel rozdává čepičky. Děti budou pohádku hrát dle učitelových slovních pokynů, zde bude učitel v roli vypravěče. V případě zájmu se může dramatizace pohádky opakovat, avšak děti si vymění role.
3. *Závěr:* Nakonec se můžeme ujistit, zda byl odpad dobře roztříděn. Roztříděný odpad vložíme do vytvořených kontejnerů.

Obrázek 5 Kooperace skupiny děvčat při výrobě kontejnerů

Obrázek 6 Vyrobené kontejnery

Tabulka 5 Vlastní reflexe tématu č. 2

Téma č. 2	Proč třídit odpadový materiál?
Zhodnocení adekvátnosti tématu	Téma jsem zvolila vhodně, protože bylo potřeba dětem opětovně vysvětlit, jak se odpadový materiál třídí.
Reakce dětí na otázku (téma)	Po předchozí zkušenosti už děti věděly, jak na otázku odpovědět.
Zhodnocení didaktických strategií	Veškeré strategie byly vhodně zvoleny. Umožnily mi nejefektivnější způsob práce s dětmi na dané téma.
Zhodnocení práce dětí	Rozdělila jsem děti na dvě skupiny podle pohlaví (3 chlapci a 3 dívky). O dané rozdělení děti jevily velký zájem. Díky tomu jsem docílila lepší atmosféry a v konečném výsledku i nápaditějších produktů. Děti ve skupinách komunikovaly a byly schopny se společně domluvit na konečném vzhladu. Občas jsem dětem musela radit a znovu ukázat nabízené odpadové materiály, ze kterých mohou tvořit. Převážně potřebovala pomoc skupinka chlapců. Byl zde jeden chlapec, který nijak nepřispíval a k návrhům se ani nevyjadřoval. Snažila jsem se ho více zapojit, což se mi do jisté míry podařilo. V mateřské škole se nachází velká kartonová raketa, do které se s přehledem vejde i sedm dětí. Tu jsme využily k dramatizaci pohádky jako domeček. Vzhledem k tomu, že děti mají raketu velmi v oblíbenosti, mohu potvrdit, že je činnost zaujala. Při dramatizaci si děti znalost o třídění odpadu upevnily. Mohu tedy říci, že už všechny děti znají správné třídění odpadu.

Téma č. 2	Proč třídit odpadový materiál?
Zhodnocení produktu	Kontejnery se podařilo vyrobit lepší, než jsem očekávala. Vzhledem k rozdělení skupinek dětí jsme vytvořili kontejnery v podobě chlapce (Papírožrout) a dívky (Plastožroutka).
Změny do budoucna	Příště by bylo lepší domeček potřebný k dramatizaci postavit společnými silami.

6.2.2.3 Téma č. 3 - Proč recyklovat papír?

Cíle:

- Naučit děti výrobu recyklovaného papíru.

Kompetence:

- Děti umějí vyrobit recyklovaný papír.

Pedagogické strategie:

Organizační formy – projektové vyučování

Metody – popis, rozhovor, pozorování, demonstrace, pokus

Prostředky a pomůcky – noviny, kbelík, váleček, ubrus, ponorný mixér, sítko, knihy na zatížení, savá látka

Průběh výstupu:

8.00 – 8.20: Projektové vyučování

1. *Motivace:* Báseň o papíru

Je to pravda o papíru,
že kontejner má v modrém stylu.
Má rád hodně čtení,
časopisů a novin nikdy dosti není.
A co má rád nejvíce?

Papírové krabice!

Rozhovor o tom, co je to recyklovaný papír (nově vyrobený papír ze starého papíru). Proč se recyklovaný papír vyrábí (šetříme lesy). Co z recyklovaného papíru denně využíváme (př. toaletní papír, papírové kapesníčky, náčrtníkový papír, sešity).

2. *Hlavní část:* Děti budou trhat noviny na menší kousky a vhazovat je do kbelíku. Mohou natrhat až dvoje noviny. Natrhané noviny zalejeme vodou, je dobré je nechat přes noc namočené. Následně je ponorným mixérem rozmixujeme. Zde by bylo vhodné, aby se vystřídaly všechny děti. Vzniklou kaši přecedíme přes sítko. Savou látku položíme na ubrus a na ni naklademe kaši zbavenou přebytečné vody. Děti mohou pomoci při válení hmoty. Vyválíme plát tlustý cca 2 mm. Ten je lepší zatížit na prvních pár dní knihami, pod které je vhodné dát igelitový sáček. Po pár dnech knihy i sáček sundáme a necháme doschnout na teplém místě, nejlépe u radiátoru.
3. *Závěr:* Dostatečně uschlý papír si s dětmi pořádně prohlédneme. Porovnáme ho s papírem kancelářským. Vzniklý papír bude mít následující využití při další výtvarné činnosti.

Obrázek 7 Výroba recyklovaného papíru

Tabulka 6 Vlastní reflexe tématu č. 3

Téma č. 3	Proč recyklovat papír?
Zhodnocení adekvátnosti tématu	Tato otázka se velmi nabízí při otázce proč třídit odpadový materiál. S předchozí otázkou je velmi spjata, proto ji označuji za adekvátní.
Reakce dětí na otázku (téma)	Na otázku děti neuměly přesně odpovědět. Reakce byla převážně spojená s potřebou na něco psát či malovat.
Zhodnocení didaktických strategií	Pokud bych zvolila individualizované vyučování, mohla bych se dětem lépe věnovat a každé by si mělo možnost vyzkoušet výrobu vlastního recyklovaného papíru. Ale z důvodu nedostatku času mohu potvrdit správnou volbu didaktických strategií.

Téma č. 3	Proč recyklovat papír?
Zhodnocení práce dětí	Vzhledem k tomu, že jsem zařadila činnost, kterou děti nikdy dříve nedělaly, vzbudila jsme u nich zájem a nadšení. Vyrobity více papíru, než jsem původně chtěla, protože situace vyžadovala opětovné provádění činnosti. Avšak jak už jsem zmínila, cíle by se podařilo lépe dosáhnout, pokud by si každé dítě vyrobilo vlastní papír.
Zhodnocení produktu	Recyklovaný papír byl společnou prací všech dětí. Vzhledem k tomu, že nebylo možné umístit papír přímo na topení, aby rychle vyschl, čekali jsme na něj celkem týden. Recyklovaný papír se podařilo udělat dle představ.
Změny do budoucna	Bylo by vhodné zařadit individualizované vyučování, aby si každé dítě vytvořilo vlastní recyklovaný papír. Takhle nastala taková situace, že děti musely dlouho čekat, než se vystřídaly.

6.2.2.4 *Téma č. 4 - Proč využívat skartovaný papír?*

Cíle:

- Rozvíjet jemnou motoriku.
- Ukázat dětem možnost využití skartovaného papíru.

Kompetence:

- Děti umějí při malbě správně uchopit štětec.
- Děti mají povědomí o možnosti využití skartovaného papíru.

Pedagogické strategie:

Organizační formy – skupinové vyučování

Metody – popis, rozhovor, pozorování, demonstrace

Prostředky a pomůcky – výkresy A3, vodové barvy, štětce, kelímek s vodou, lepidlo, pásky papírů ze skartovačky, fotoaparát a následný tisk fotek nebo zrcadlo, špejle, tuš

Průběh výstupu:

9.20 – 10.40: skupinové vyučování

1. *Motivace:* Ukázka autoportrétu učitelky zhotovená stejnou technikou. Učitelka přinese fotoaparát. Abychom na výstavě mohli všem ukázat, kdo se na ní podílel, namalujeme si vlastní fotografii. Učitelka děti vyfotí. Následně vytiskne. Pokud nechce volit tenhle postup, může dětem ukázat zrcadlo, do kterého by se všechny děti podívaly, popřípadě se do něj dívaly i během kresby. Rozhovor o skartovaném papíru: Co je to za papír? Jak to, že je všechen nastříhaný na stejně tenké pásky?
2. *Hlavní část:* Dětem ukážeme fotografii nebo jejich odraz v zrcadle. Budou se snažit namalovat sami se na výkres A3 špejlí namáčenou v tuši. Avšak bez vlasů. Po zaschnutí se kresba vykoloruje vodovými barvami. Nakonec na zaschlý výkres děti dolepí vlasy páskami papírů ze skartovačky.
3. *Závěr:* Děti napíší na kousek papíru své jméno (popřípadě učitelka), které se na nástěnce může přiřadit k fotografiím.

Obrázek 8 Autoportréty dětí s využitím skartovaného papíru

Tabulka 7 Vlastní reflexe tématu č. 4

Téma č. 4	Proč využívat skartovaný papír?
Zhodnocení adekvátnosti tématu	Vzhledem k tomu, že i v mateřské škole se vyhazuje skartovaný papír, je téma adekvátní, jelikož ho můžou dále využít.
Reakce dětí na otázku (téma)	Všechny děti věděly, že se jedná o papír. Avšak pouze jedno dítě vědělo, jak docílíme toho, že je papír nastříhaný na tenké pásky.
Zhodnocení didaktických strategií	Didaktické strategie byly zvoleny vhodně.

Téma č. 4	Proč využívat skartovaný papír?
Zhodnocení práce dětí	Při práci jsem využila motivaci se zrcadlem. I přes to, že se děti dívají do zrcadla denně, docílila jsem toho, že v tento moment je velmi bavilo se na sebe do zrcadla dívat a hledat všechny detaily svého obličejce, které následně zaznamenávaly na výkres. Děti často mezi sebou komunikovaly a radily se s ostatními dětmi o tom, jaké detaily mají na výkres namalovat. Cílů bylo tedy dosaženo. V průběhu jsem u pár dětí upravovala správné držení štětce.
Zhodnocení produktu	Autoportréty se využijí na konečné výstavě k tomu, aby bylo jasno, které děti se do projektu zapojily. Vzhledem k tomu, že neplní žádnou jinou funkci, mohli bychom říci, že nejsou přínosné pro problematiku projektu.
Změny do budoucna	Při motivaci se zrcadlem je vhodné, abychom je měli k dispozici alespoň dvě i více. Měla jsem pouze jedno zrcadlo a děti dlouho čekaly, než se vystřídaly.

6.2.2.5 *Téma č. 5 - Proč vyrábět misku z papíru?*

Cíle:

- Rozvíjet jemnou motoriku.
- Ukázat dětem výrobu kaširované misky.

Kompetence:

- Děti umějí trhat papír na menší kousky.
- Děti umějí vyrobit kaširovanou misku.

Pedagogické strategie:

Organizační formy – projektové vyučování

Metody – popis, rozhovor, demonstrace, předvádění

Prostředky a pomůcky – noviny, misky dle počtu dětí, igelitové sáčky, lepidlo na tapety (Tapos), ubrus

Průběh výstupu:

9.20 – 9.45: projektové vyučování

1. *Motivace:* Přineseme veškeré pomůcky. Řekneme dětem, že budeme mít za úkol vyrobit misku. Jak to můžeme udělat? Jak to můžeme udělat z pomůcek, které máme nachystány? Je to vůbec možné? Musíme to vyzkoušet.
2. *Hlavní část:* Miska se otočí dnem vzhůru a překryje igelitovým sáčkem (je lepší jej k misce přilepit oboustrannou lepicí páskou). Noviny děti natrhají na menší kousky, které se k sobě budou lepit lepidlem Taposa. Lepidlo se může nanášet štětcem nebo prsty. Lepidlo se vždy nanese pod a nad každý kousek novin. Je potřeba nanést větší vrstvu novin, čím víc, tím líp. Vrstva se nechá den zaschnout.
3. *Závěr:* Misky je potřeba podepsat. Dobře zaschlé misky můžeme obarvit akrylovými barvami. Do misek vkládáme pouze suroviny v suchém stavu, či obalu.

Obrázek 9 Výroba kaširované misky

Obrázek 10 Kaširovaná miska

Tabulka 8 Vlastní reflexe tématu č. 5

Téma č. 5	Proč vyrábět misku z papíru?
Zhodnocení adekvátnosti tématu	Vzhledem k tomu, že papír patří mezi nejčastější odpad domácnosti, myslím, že tohle téma vhodně zařazeno. Děti poznaly další využití papíru.
Reakce dětí na otázku (téma)	Děti byly překvapeny. Nechtěly uvěřit tomu, že i z papíru se dá vyrobit miska.
Zhodnocení didaktických strategií	Veškeré zvolené pedagogické strategie nejlépe napomohly k dosažení cílů. Byly zvoleny vhodně.
Zhodnocení práce dětí	Při trhání novin na menší kousky byly děti hlučné. Trhání novin samo o sobě bylo hlučné a děti navádělo k neposlušnosti. Klidu při činnosti jsem docílila tehdy, když jsem jim noviny odebrala. Lepení kousků novin už probíhalo v poklidu. Vzhledem k tomu, že si děti poprvé vyráběly vlastní misku, dělaly činnost s nadšením. Děti byly na konečný výsledek pyšné. Výroba trvala dlouho. Čím víc vrstev novin se nalepí, tím je miska pevnější. Činnost jsem ukončila až tehdy, kdy se musely jít děti chystat na pobyt venku. Děti nechtěly od činnosti odcházet. Z toho vyplývá, že délka činnosti ničemu nevadila.
Zhodnocení produktu	Konečný výsledek byl uspokojivý. Výroba vlastní misky byla přínosná.
Změny do budoucna	Kdyby bylo více času, doporučila bych misku udělat pevnější. V lepení se dá pokračovat i následující den.

6.2.2.6 Téma č. 6 - Proč využívat PVC tácky?

Cíl:

- Vysvětlit dětem techniku obtiskování z PVC tácků.

Kompetence:

- Děti vědí, jak obtiskovat šablonu z PVC tácků.

Pedagogické strategie:

Organizační formy – skupinové vyučování

Metody – popis, rozhovor, demonstrace, předvádění

Prostředky a pomůcky – PVC tácky nebo krabičky na jídlo (z nich zhotovené šablony – hvězda, perníček, stromeček, vločky), tužka, štětce, temperová barva, papíry A4

Průběh výstupu:8.15 – 8.45: skupinové vyučování*1. Motivace:* Přednes básně Plasty

Každá láhev od Jupíku,
patří vždy do kontíku.
Do kontejneru žluté barvy,
Každou PETku ihned dal bych.
Rádi plasty vytřídíme,
z nich nové věci vytvoříme.

Řízený rozhovor: „Co všechno patří mezi plasty? Kam vyhodíme polystyren? Víte, na co je tahle krabička? My ji teď využijeme jinak.“

- 2. Hlavní část:* Činnost je vhodné provádět se čtyřčlennou skupinkou dětí (vzhledem ke čtyřem vyrobeným šablonám). Každé dítě dostane jednu. Štětcem nanese barvu na šablonu. Přiložíme papír a obtiskneme, opatrně sejmem. Linie, které jsme do krabičky vytlačili, zůstanou bílé. Děti si mezi sebou šablony vymění, každý bude mít tedy na konci čtyři obrázky.

3. *Závěr:* Pokud se dětem nepodařilo obrázek pěkně obtisknout na první pokus, může obtisk opakovat. Výkresy podepíšeme a necháme zaschnout. Následně obrázky každého dítěte navážeme na špagát.

Obrázek 11 Obtisky zhotovené ze šablon z PVC tácků

Tabulka 9 Vlastní reflexe tématu č. 6

Téma č. 6	Proč využívat PVC tácky?
Zhodnocení adekvátnosti tématu	Vzhledem k tomu, že děti polystyren neznají dobře, je téma zařazeno vhodně. Je potřeba, aby se o něm více dozvěděly.
Reakce dětí na otázku (téma)	Ne všechny děti polystyren znají. Když ano, znají jej od vidění, ale neumí jej pojmenovat.

Téma č. 6	Proč využívat PVC tácky?
Zhodnocení didaktických strategií	Strategie byly zvoleny vhodně s ohledem na cíl.
Zhodnocení práce dětí	Děti pracovaly ve skupinách po 4. Každý měl svoji šablonu, poté si je vyměnily. Z organizačního hlediska nenastal žádný problém. Děti byly zvědavé, jak se jim obtisk podaří udělat. Proto vždy plné očekávání šablony oddělávaly. Jedno dítě mělo problém obtisknout šablonu, aniž by ji nerozmazalo. Avšak opakováním jsem dosáhla cíle i u tohoto dítěte. Činnost jednou skupinkou trvala maximálně 15 minut i s úklidem.
Zhodnocení produktu	Jednalo se pouze o obtisky ze šablon. Všem se podařilo obtisky zhotovit bez poškození.
Změny do budoucna	Pro příště je vhodné dopředu pořádně promyslet odkládací prostory na hotové obtisky. Každé dítě má ve výsledku čtyři, je tedy potřeba dost místa. Při opětovném používání šablony se vyznačené vzory zanášely barvou. Do budoucna je vhodně šablony umýt či zanesené vzory vytřít ubrouskem.

6.2.2.7 *Téma č. 7 - Proč využívat kartony od vajec a letáky?*

Cíle:

- Rozvíjet jemnou motoriku.
- Ukázat dětem využití letáků a kartonů od vajec.

Kompetence:

- Děti zvládají techniku lepení.
- Děti mají povědomí o využití letáků a kartonů od vajec.

Pedagogické strategie:

Organizační formy – projektové vyučování

Metody – popis, rozhovor, demonstrace, předvádění

Prostředky a pomůcky – nastříhané kartony od vajec, temperové barvy, stuha, korálky, vyražené hvězdičky ze žlutého měkkého papíru, lepidlo, barevné letáky, nůžky

Průběh výstupu:8.00 – 8.30: projektové vyučování

- Motivace:* Ukázka vánočního stromečku, který učitelka předem sama zhotoví. Před dětmi ho může instalovat a požádat je o pomoc. Blíží se Vánoce, řetězy už máme, ale stromečku něco ještě chybí. Děti budou hádat co, následně ho pomůžou ozdobit.
- Hlavní část:* Učitelka předem nastříhá karton od vajec do tvaru zvonečku. Děti je pomalují temperovými barvami. Učitelka na vrchní části udělá díru, kterou se provleče tenká stuha. Zvoneček dozdobí hvězdičkami, které nalepí lepidlem. Na konec se přiváže korálek.
- Závěr:* Děti pomohou zdobit stromeček. Zvonečky na něj přiděláme pomocí háčků.

9.20 – 9.35: projektové vyučování

- Motivace:* Ukázka vánočního stromečku, který učitelka předem sama zhotoví. Před dětmi ho může instalovat a požádat je o pomoc. Blíží se Vánoce, ale stromečku něco chybí. Děti budou hádat co, následně ho pomůžou ozdobit.
- Hlavní část:* Učitelka dětem nastříhá pásky papíru stejně dlouhé a široké z letáků. Děti je budou slepovat tak, aby vznikl řetěz. Slepí se jedno kolečko, provleče se další pásek a slepí. Pokračuje se do té doby, dokud nebude řetěz dostatečně dlouhý.
- Závěr:* Zhotovený řetěz může učitelka dětem podepsat. Následně každý svým řetězem stromeček ozdobí.

Obrázek 12 Výroba řetězu na stromeček z letáků

Obrázek 13 Zvonečky – ozdoby na stromeček z kartonu od vajec

Obrázek 14 Ozdobený stromeček zhotovený z kartonů od vajec

Tabulka 10 Vlastní reflexe tématu č. 7

Téma č. 7	Proč využívat kartony od vajec a letáky?
Zhodnocení adekvátnosti tématu	Letáky a kartony od vajec najdeme v každé domácnosti. Vzhledem k tomu, že se kartony od vajec dále nedají recyklovat, můžeme z nich vyrobit nové věci. Téma je tedy adekvátní k projektu.
Reakce dětí na otázku (téma)	Děti už vědí, že cokoliv opětovně využíváme, je to proto, abychom mohli odpad znovu využít.
Zhodnocení didaktických strategií	V jeden den byly zvoleny dvě stejné formy projektového vyučování. Pravděpodobně by bylo lepší pro druhou činnost zvolit jinou formu.
Zhodnocení práce dětí	V tentýž den donesly do mateřské školy živý stromeček. Motivace stromeček nazdobit byla velká a děti nadšeně ozdoby vytvářely. Chlapci mezi sebou soutěžili, kdo z nich bude mít nejdelší řetěz. Děti chtěly zdobit raději stromeček živý, než stromeček vyrobený z kartonu od vajec. Dozdobit zvonečky nalepením papírových hvězdiček dělalo pár dětem problém. Často se jim hvězdičky nalepily spíše na prst, než na zvoneček. Cíle se mi nepodařilo dosáhnout u jednoho chlapce. Celou dobu jsem musela být u něj a s lepením mu pomáhat. Na druhou stranu, tentýž chlapec neměl problémy s lepením při vytváření řetězu.
Zhodnocení produktu	Konečný výsledek byl lepší, než jsem očekávala. Vytvořili jsme celý recyklovaný stromeček i s ozdobami.
Změny do budoucna	Obě činnosti je vhodné zařadit do více dnů. Za jeden den se nestihnou. Zejména zvonečky potřebují zaschnout a poté dozdobit.

6.2.2.8 *Téma č. 8 - Proč využívat korky?*

Cíl:

- Naučit děti využívat tiskátka z korků.
- Rozvíjet jemnou motoriku.

Kompetence:

- Děti umějí využívat tiskátka z korků.
- Děti zvládají techniku stříhání.

Pedagogické strategie:

Organizační formy – skupinové vyučování

Metody – popis, rozhovor, demonstrace, předvádění

Prostředky a pomůcky – korky od vína, temperové barvy, měkký zelený papír, výkresy A4, nůžky, tužka, šablona stromečku, lepidlo, barevné fixy

Průběh výstupu:

9.30 – 10.00: skupinové vyučování

1. *Motivace:* Slovní: „Budou Vánoce, každý z vás si určitě přeje spoustu dárků. Už víte, co byste chtěli? Co si přejete najít pod stromečkem? Teď ty dárečky schováme sem na papír, pod tenhle stromeček. Pořádně si promyslete, co do těchto dárečků ukryjeme. Dárečky natiskneme pomocí těchto tiskátek. Víte, z čeho jsou vyrobeny?“
2. *Hlavní část:* Učitelka vyrobí tiskátka z korků. Ve spodní části korku od vína vyřezané motivy hvězdy, zvonečku, obdélníku a čtverce (dárky). Některé korky nebude upravovat (baňky). Děti si obkreslí a vystříhnou na měkký zelený papír šablону stromečku. Následně ho nalepí na výkres a ozdobí pomocí tiskátek. Při obtiskování je potřeba na korky zatlačit. Je potřeba dětem zdůraznit, že určité korky mohou namáčet pouze do určité barvy, aby nedošlo ke smíchání všech barev.
3. *Závěr:* Po zaschnutí se výkres může dozdobit barevnými fixy. Na dárečky dokreslit mašličky, na baňky udělat háček.

Obrázek 15 Používání tiskátek vyrobených z korků

Tabulka 11 Vlastní reflexe tématu č. 8

Téma č. 8	Proč využívat korky?
Zhodnocení adekvátnosti tématu	Vzhledem k tomu, že korky jsou od vína, měli bychom zvážit jejich zařazení. Téma je podle mě vhodné z toho hlediska, že se z nich dají vyrobit funkční tiskátka. Druhý úhel pohledu je takový, že téma je nevhodné díky zařazování odpadu z lahví od alkoholu.
Reakce dětí na otázku (téma)	Děti zaujaly korky samotné více, než otázka. Avšak dočkala jsem se odpovědi: „Abychom je nemuseli vyhazovat“.
Zhodnocení didaktických strategií	Veškeré pedagogické strategie byly zvoleny vhodně.
Zhodnocení práce dětí	Činnost pro děti nebyla tak zajímavá, jako předchozí. Tiskátka jsou využívána v mateřské škole často. Práce s vyrobenými tiskátkami byla náročnější. Ne vždy se podařilo obtisknout celý motiv. Cílů se mi podařilo dosáhnout u všech dětí. Při stříhání jsem dbala na správnou techniku a přesnost. Při práci jsem byla schopna zajistit klid. Organizace byla vhodná. Pro každé dítě jsem vyrobila jedno tiskátko, avšak bylo potřeba, aby si je děti střídaly. Při výměně tiskátek byly děti schopné se domluvit.
Zhodnocení produktu	Výsledek nebyl tak důležitý, jako proces. Při téhle činnosti šlo o využití odpadového materiálu při výtvarné technice.
Změny do budoucna	Příště je lepší vyrobit větší množství tiskátek, aby děti nemusely čekat, než se postupně vystřídají.

6.2.2.9 Téma č. 9 - Proč využívat polystyrenové kuličky?

Cíle:

- Naučit děti lepit polystyrenové kuličky na papír.
- Ukázat dětem možnost využití recyklovaného papíru.

Kompetence:

- Děti umějí lepit polystyrenové kuličky na papír.
- Děti mají povědomí o využití recyklovaného papíru.

Pedagogické strategie:

Organizační formy – skupinové vyučování

Metody – popis, rozhovor, pozorování, demonstrace, předvádění

Prostředky a pomůcky – výkres A4, lepidlo Herkules, polystyrenové kuličky (polštář s výplní polystyrenových kuliček), tácek, recyklovaný papír, černý měkký papír, tužka, nůžky, šablona sněhuláka, černý a oranžový lepicí papír

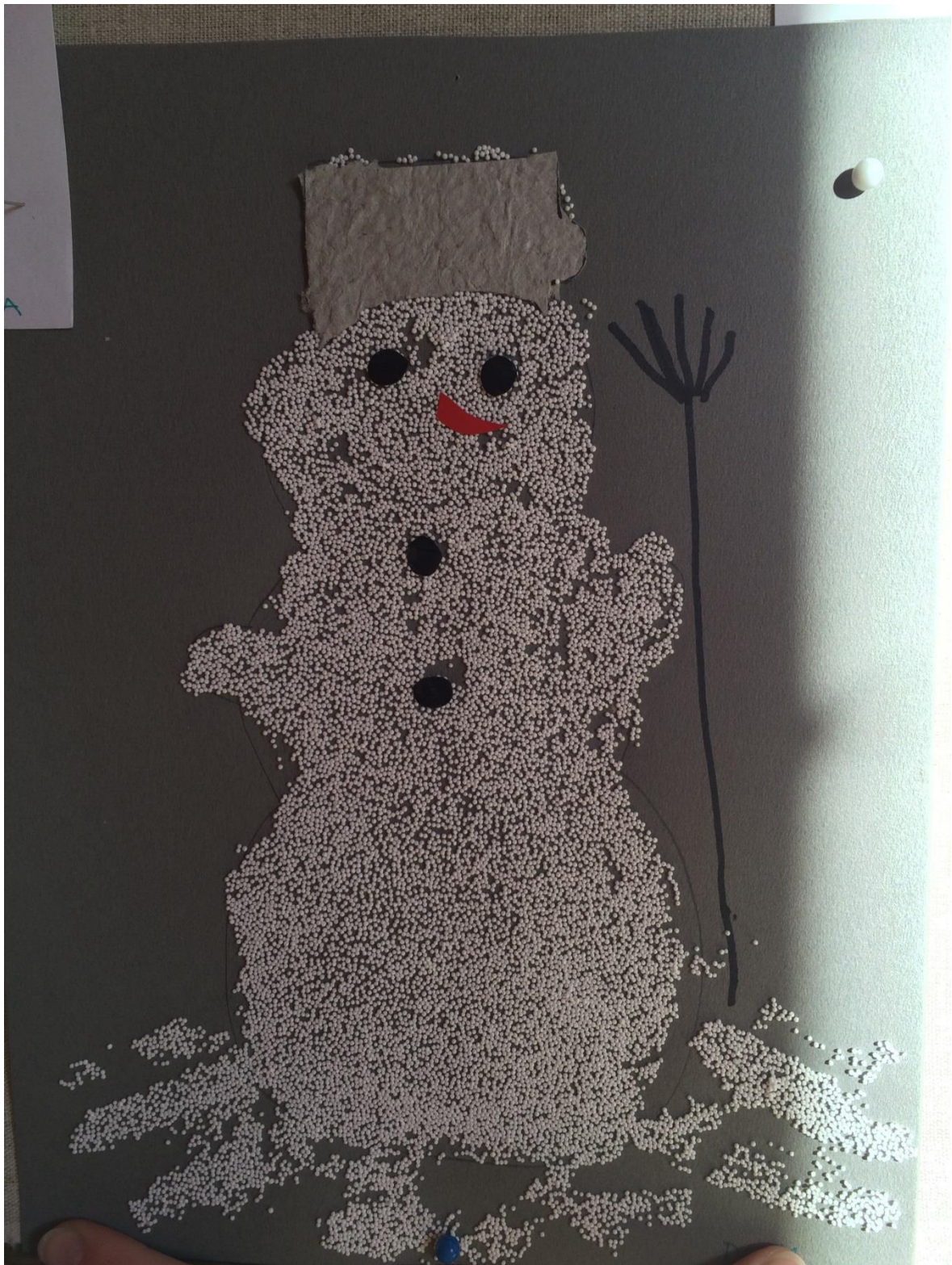
Průběh výstupu:

8.00 – 8.20: skupinové vyučování

1. *Motivace:* Ukázka polštáře. Děti budou hádat, co se skrývá uvnitř polštáře. Když nevědí, polštář si mohou ohmatat. Následně učitelka před dětmi polštář rozstříhne a ukáže jim obsah, ten vysype na táč. Rozhovor o polystyrenu: „Kam jej třídíme? Využívali jsme už polystyren? Co myslíte, co s ním můžeme udělat dnes?“ Děti si mohou zkusit malovat ve „sněhu“ prsty. Mohou se pokusit namalovat sněhuláka. Jedno dítě bude malovat a ostatní děti budou hádat, co maluje.
2. *Hlavní část:* Na výkres si děti obkreslí šablону sněhuláka. Tělo sněhuláka se potře celé lepidlem. Následně se obtiskne v polystyrenových kuličkách tak, aby se na něj nalepily. Poté se vystříhne z recyklovaného papíru hrnec, který se na něj taktéž nalepí.
3. *Závěr:* Oči a knoflíky se dolepí po zaschnutí z lepicího papíru. Výkresy podepíšeme.

Obrázek 16 Kresba prstem v polystyrenových kuličkách

Obrázek 17 Sněhulák z polystyrenových kuliček v kombinaci s recyklovaným papírem

Tabulka 12 Vlastní reflexe tématu č. 9

Téma č. 9	Proč využívat polystyrenové kuličky?
Zhodnocení adekvátnosti tématu	Téma bylo adekvátně zvoleno i přes to, že podobné téma týkající se polystyrenu už zařazeno bylo. Děti se dozvěděly o více podobách polystyrenu.
Reakce dětí na otázku (téma)	Při otázce děti viděly nasypané kuličky na tácku. Otázka ihned v dětech vyvolala touhu malovat prstem v polystyrenových kuličkách.
Zhodnocení didaktických strategií	Při zvolených pedagogických strategiích bylo dosaženo požadovaných cílů.
Zhodnocení práce dětí	U dětí jsem vzbudila zájem, motivace byla vhodně zvolena. Zájem vzbudil i recyklovaný papír. Děti zkoušely jeho vlastnosti. Jak se na něj maluje a hlavně, jak se stříhá. Papír je tvrdší, proto se dětem stříhal hůře. Cílů se mi podařilo dosáhnout. Všechny děti zvládly dobře nastříhat recyklovaný papír. Děti byly plné očekávání, zda se jim podaří sněhuláka dobře obtisknout. Vždy při odjímání výkresu byly plné napětí. Díky téhle technice jsem u dětí vyvolala nadšení.
Zhodnocení produktu	Výsledek nebyl tak důležitý, jako proces. Při této činnosti šlo o využití odpadového materiálu při výtvarné technice.
Změny do budoucna	Příště by bylo vhodné dětem nabídnout více tácků s polystyrenovými kuličkami, aby nemusely čekat, než se vystřídají.

6.2.2.10 Téma č. 10 - Proč využít konzervy od tuňáka?

Cíle:

- Rozvíjet techniku lepení.
- Ukázat dětem možnost využití konzervy od tuňáka.

Kompetence:

- Děti zvládají ubrouskovou techniku.
- Děti mají povědomí o možnosti využití konzervy od tuňáka.

Pedagogické strategie:

Organizační formy – individualizované vyučování

Metody – popis, rozhovor, vyprávění, demonstrace

Prostředky a pomůcky – malé konzervy od tuňáka dle počtu dětí, vánoční ubrousek, nůžky, lepidlo na ubrouskovou techniku, svíčka

Průběh výstupu:

8.00 – 9.00: individualizované vyučování

Motivace: Vyprávění krátkého příběhu:

Kdysi dávno, v dobách dávno zapomenutých, když děti ještě neznaly televizi, vyprávěl dědeček o Vánocích příhody svým vnoučatům. Četl jim pohádky z obrázkové knížky plné dobrodružství. Každé Vánoce spolu celá rodina trávila společné večery. Dědeček zapálil svíčku ve svícnu, který děti vyrobily právě pro tuhle událost. Budeme se snažit tuhle tradici obnovit.

Rozhovor: „Viděli jste někdy takovouto konzervu od tuňáka? Kupujete jej doma? Co děláte s konzervou, když tuňáka sníte? Ukážeme si, jak ji příště můžete využít.“

Hlavní část: Učitelka dětem vystříhne pásek ubrousku tak, aby na šířku pokryl celou konzervu. Nejprve se konzerva z venkovní strany celá potře lepidlem, ubrousek se přiloží a opět se přetře lepidlem. Zde musí být děti velmi opatrné, ubrousek se může trhat.

Závěr: Hotový výrobek je potřeba podepsat a nechat zaschnout. Následně se do něj vloží svíčka.

Obrázek 18 Postup práce při výrobě svícnu

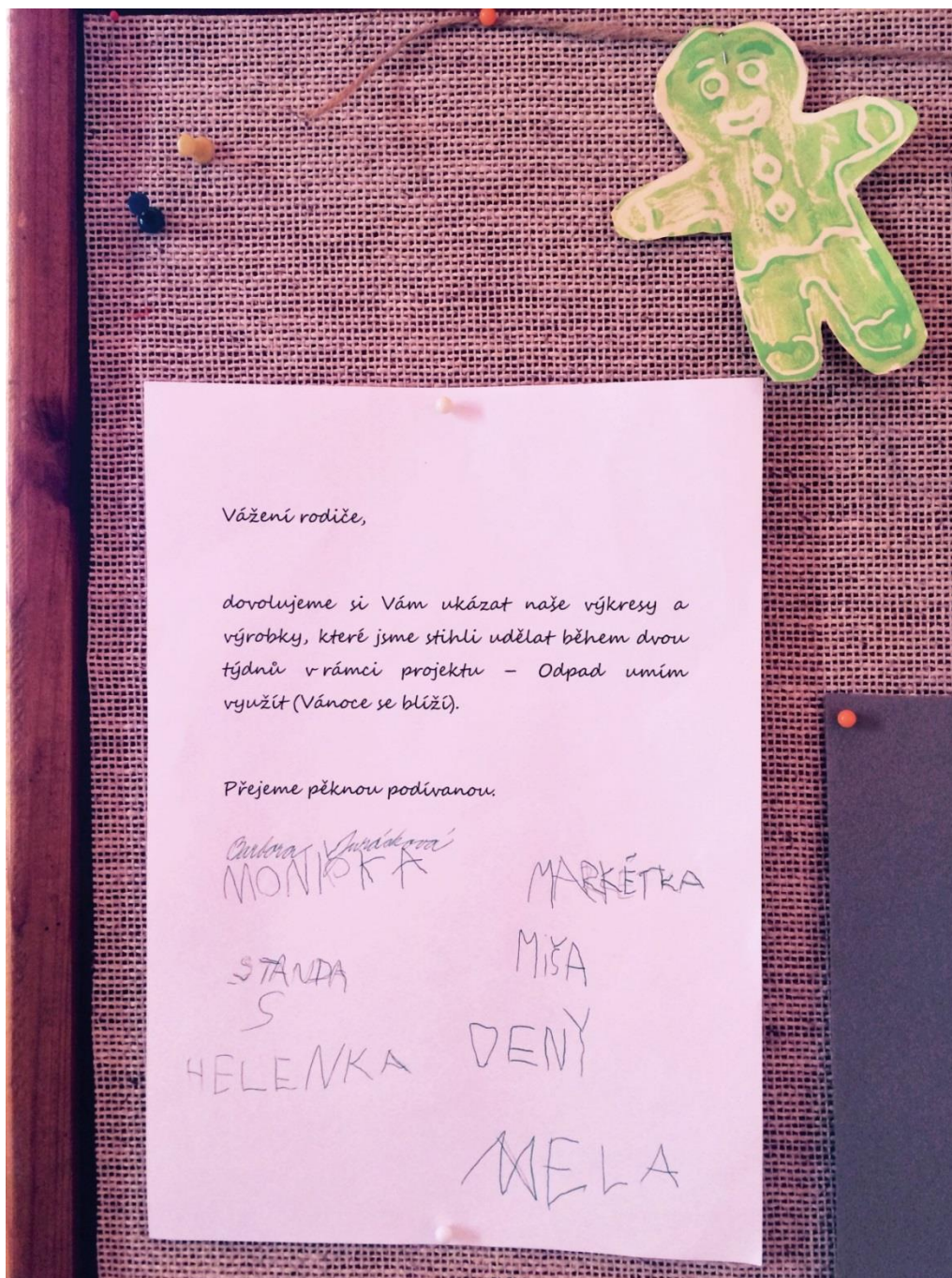
Obrázek 19 Svícen vyrobený z konzervy od tuňáka

Tabulka 13 Vlastní reflexe tématu č. 10

Téma č. 10	Proč využívat konzervy od tuňáka?
Zhodnocení adekvátnosti tématu	Pro projekt není téma stěžejní. Konzervy nejsou nejčastějším odpadem domácnosti.
Reakce dětí na otázku (téma)	Odpověď na předchozí i tuhle otázku je stejná. Abychom odpad nemuseli vyhazovat a mohli jej znovu prakticky využít. Děti už věděly, jak reagovat.
Zhodnocení didaktických strategií	Didaktické strategie byly vhodně zvoleny. Umožnily nejlepší přístup při práci.
Zhodnocení práce dětí	Vzhledem k tomu, že jsem k dětem přistupovala individuálně, nedošlo k žádným obtížím. Ubrousková technika se většinou v mateřské škole nepoužívá. Byla pro děti nová, jevilily tedy zájem o to ji vyzkoušet. I přes to, že děti musí pracovat velmi opatrně, aby se ubrousek neroztrhl, se svícen podařil vyrobit všem dětem. Svícen děti vyrobily za poměrně krátký čas.
Zhodnocení produktu	Odpadový materiál sloužil k výrobě svícnu, který můžou děti například někomu darovat. Dá se prakticky využít.
Změny do budoucna	Žádné změny do budoucna.

6.2.3 Produkt projektu

Produkt projektu byla výstava, která probíhala v prostorách mateřské školy. Vzhledem k tomu, že v tentýž den pořádala mateřská škola jednu z větších akcí pro rodiče, nemohla jsem výstavu zahájit společně s nimi. Výstava probíhala v šatně třídy mateřské školy, zde jsme s dětmi vyvěsili pozvánku pro rodiče (viz. následující obrázek).

Obrázek 20 Pozvánka na výstavu

Obrázek 21 Nástěnka č. 1

Obrázek 22 Nástěnka č. 2.

Obrázek 23 Prostory výstavy č. 1

Obrázek 24 Prostory výstavy č. 2

Obrázek 25 Závěrečné foto z projektu

7 EVALUACE PROJEKTU

Evaluace projektu je zpracovaná mnou i ředitelkou mateřské školy. Každá evaluace je vypracována jak v souvislém textu, tak přehledně v tabulce. Evaluací rozumíme hodnocení, zjišťování a porovnávání informací, které stanoví kvalitu.

Při tvorbě projektu byl zohledněn i ŠVP dané mateřské školy. V oblasti dítě a svět, tedy v oblasti environmentální, se nachází i podoblast vztah k životnímu prostředí. Zde jsou přesně rozvedeny konkretizované výstupy, ve kterých je zahrnut i vhodný způsob nakládání s odpady a chápání významu třídění odpadu.

7.1 Vlastní evaluace

Projekt byl realizován ve vhodném období. Plně jsme využili odpadový materiál, který by se v jiném případě vyhodil. I přes to, že celý projekt byl doprovázen vánoční tematikou, není to pro projekt zásadní. Veškeré zvolené techniky jdou upravit tak, aby vyhovovaly i jiným obdobím. Za výhodu projektu tedy považuji předložené možnosti práce s odpadovým materiálem, které se dají upravit na různé podmínky (např. tiskátka z korků s jiným motivem, svícen ozdobený ubrouskem jiným než vánočním motivem a jiné šablony z PVC tácků).

Pozitivem na projektu je rozmanitost výtvarných technik. Díky němu se děti setkají s technikami, které mnohdy nejsou v mateřské škole využívány i přesto, že pro děti předškolního věku nejsou náročné. Další výhodou je, že projekt je možné realizovat v každé mateřské škole, jelikož nevyžaduje žádné speciální podmínky. Naopak je nevýhoda, že některé produkty se nestíhají zrealizovat v jeden den, činnosti se tedy prodlužují. Je tedy pravděpodobné, že by se délka projektu při dalším zrealizování mohla prodloužit na více, než dva týdny. I z tohoto důvodu bych volila delší než dvou týdenní působení.

Cílů bylo převážně dosaženo. Ne u všech dětí se podařilo dosáhnout stanovených cílů, a to zejména proto, že nedocházely do mateřské školy pravidelně každý den. Jedno dítě chybělo celý týden, z toho důvodu nebylo seznámeno se všemi tématy projektu. Daných cílů se podařilo dosáhnout u dětí, které docházely pravidelně. Vybuodovala jsem u nich zájem o třídění odpadu, který jsem pozorovala na tom, že děti nosily odpadový materiál přímo z domu, aby jej mohly v mateřské škole roztřídit či využít.

Na konci projektu jsem požádala děti, aby mi nakreslily to, co se jim na projektu nejvíce líbilo. Každé dítě namalovalo více než dvě věci. Z obrázků můžu usuzovat, že se dětem nejvíce líbila výroba kaširované misky, která byla namalována od pěti dětí ze sedmi. V dalším pořadí se pro děti stala nejvíce atraktivní výroba kontejnerů a práce s nimi. Třetí nejvíce oblíbenou činností byla práce s polystyrenovými kuličkami, ze kterých jsme lepili sněhuláky. Z obrázků mohu taktéž usuzovat, že výroba recyklovaného papíru děti nezaujala dlouhodobě natolik, jak bych očekávala. Postup byl nakreslen pouze u jednoho dítěte. Ukázky obrázků v Přílohách P II – P IV.

Na produkt projektu byly děti pyšné. Rády pomáhaly při výzdobě šatny, zejména při zdobení vánočního stroměčku z kartonu od vajec vyrobenými ozdobami z odpadového materiálu. Příště bych jednoznačně na zveřejnění výstavy pozvala rodiče. Vzhledem k jinému programu mateřské školy nebylo možné nyní výstavu otevřít společně s dětmi i rodiči.

Tabulka 14 Vlastní evaluace

Vlastní evaluace projektu	
Zhodnocení adekvátnosti názvu projektu	Z názvu jasně vyplývá náplň projektu i období, kdy je vhodné projekt realizovat. I vzhledem k období, kdy byl projekt realizován, bylo téma zvoleno vhodně.
Reakce dětí na projekt	Zpočátku realizace projektu byly děti nadšené zejména proto, že byl pro ně projekt i činnosti neznámé, nové. Jsem ráda, že nadšení neupadalo ani druhý týden, naopak rostlo. Děti se do projektu zapojovaly i mimo dění přímo v mateřské škole. Z domu děti nosily odpadový materiál, aby ho v mateřské škole mohly roztřídit do vyrobených kontejnerů. Mohu tedy potvrdit zaujetí dětí pro projekt a jejich vlastní řešení problému projektu – třídění odpadového materiálu.

Vlastní evaluace projektu	
Zhodnocení didaktických strategií studenta	Všechny didaktické strategie byly původně vhodně zvoleny. Vzhledem k nevhodnosti počasí musela být při jedné činnosti změněna organizační forma vycházky. Díky zvoleným strategiím se převážně podařilo dosáhnout stanovených cílů.
Zhodnocení práce dětí	Vzhledem k tomu, že většina dětí jeví zájem o výtvarné činnosti, pracovaly s nadšením a radostí. Tomu odpovídají i hotové produkty dětí. Složitější práce byla pouze s jedním chlapcem, kterému dělalo problém vydržet delší dobu u klidové činnosti.
Zhodnocení vlastní celkové práce	Své výstupy považuji za podařené. Při realizaci nenastaly žádné závažnější problémy, které by bránily realizaci činnosti či dosažení cílů. Cíle byly převážně splněny. Dále je nutné podotknout, že hlavní poslání projektu bylo předáno. U každé činnosti se mi podařilo u dětí vzbudit zájem.
Zhodnocení vypracovaných produktů	Ne všechny produkty byly vypracovány tak, jak bych si představovala. Mnohdy to bylo způsobeno nedostatkem času, jindy menší pečlivostí dítěte. Celkový produkt projektu budil pěkný dojem. Výstava pěkně dozdobila prostory šatny MŠ. Děti byly pyšné na své výrobky a rodiče byli nadšeni ze zhotovené práce.
Návrhy změn do budoucna profesního rozvoje	Při výrobě z odpadového materiálu je potřeba předem nasbírat dostatečné množství pro všechny děti. Dbát na to, aby byl popis postupu výtvarné činnosti řečen přesně, jednoduše a výstižně.

Projekt nabízí různé možnosti práce s odpadovým materiálem ve výtvarné výchově pro děti předškolního věku, které jsou adekvátní. Při důsledném realizování se děti naučí třídit odpadový materiál, popřípadě u dětí vzbudí zájem o dlouhodobější třídění odpadu.

7.2 Evaluace ředitelkou MŠ

Ředitelka se vyjadřuje k práci s dětmi. Dětem byly srozumitelnou formou podány základní informace z oblasti environmentální výchovy. V rámci projektu se děti naučily třídít odpadový materiál, u kterého pochopily možnosti jeho dalšího využití. Popisuje i výhodu seznámení s celou řadou výtvarných technik, z nichž byly některé pro děti neznámé. Děti pracovaly s nadšením, do projektu se zapojovaly i mimo mateřskou školu. Odpadový materiál přinášely z domova.

Projekt měl dle ředitelky jistě význam, byl pro ně zajímavý a dokázal u dětí prohloubit znalosti z environmentální výchovy. Evaluaci projektu ředitelka blíže popisuje v souvislém textu v Příloze P V.

Tabulka 15 Evaluace ředitelky mateřské školy

Evaluace projektu ředitelkou mateřské školy	
Zhodnocení adekvátnosti názvu projektu	Projekt si studentka nazvala: Využití odpadového materiálu ve výtvarné výchově v čase Vánoc. Dle mého soudu byl název vybrán velmi vhodně, všechny výstupy byly s vánoční tematikou. Období, ve kterém byl projekt realizován, bylo adventní, tudíž adekvátní a pro děti zcela přirozené.
Reakce dětí na projekt	Reakce byly pozitivní, děti v naší mateřské škole rády tvoří.
Zhodnocení didaktických strategií studenta	Studentka přistupovala k práci s dětmi hravým způsobem. Ať už to bylo navození tématu a vysvětlení, proč s odpadovým materiálem dále pracovat – motivační část, dále výběr vhodných, zajímavých a pro děti i netradičních pomůcek, metody práce, které studentka volila (dramatizace pohádek, rozhovory, pokusy, názorná demonstrace...) a organizační formy – prostředí, ve kterém děti tvořily atp.

Evaluace projektu ředitelkou mateřské školy	
Zhodnocení práce dětí	Jsme heterogenní skupina – jednotřídní mateřská škola. Studentka pracovala na svém projektu se skupinou předškolních dětí, kde bylo vidět jejich zaujetí pro veškeré aktivity, zejména pro celou řadu nových výtvarných technik, se kterými děti pracovaly poprvé.
Zhodnocení celkové práce studenta	Studentka měla na svou práci vždy vzorně připravené všechny pomůcky předem, dětem dokázala názorně vysvětlit, co budou vytvářet a svou představivostí a kreativitou v nich vzbudit zájem a fantazii pro vlastní tvoření.
Zhodnocení vypracovaných produktů	Byly velmi zdařilé, vyzdobily nám v čase adventním prostory šatny. Děti si po výstavě odnesly i část výrobků domů jako dárek pro rodiče. I když se dětem zdály zpočátku některé výrobky méně barevné, než byly zvyklé, chápaly a ocenily možnost, jak se dá pracovat s odpadovým materiálem a jak se dá využít.
Návrhy změn do budoucna profesního rozvoje studenta	Nemám.

Z pohledu ředitelky MŠ byl projekt pro děti velmi přínosný. V evaluacích jsem nenašla žádné vážnější negativní závěry. Plán i realizace projektu byl vhodný, věku přiměřený a pro děti pojatý zábavnou formou. Za větší přínos považuje využití projektu i v jiném ročním období. Tak jak byl projekt navržen nyní, tedy na období před Vánocemi, byl pro ředitelku vhodný. Děti tak měly spoustu výrobků, vyzdobily prostory MŠ, přesněji šatnu.

8 SHRNUÍ A DOPORUČENÍ PRO PRAXI

Název projektu se postupně měnil z hlediska vhodnosti. Z původního tématu – Odpad umím využít (Vánoce se blíží), vznikl název Využití odpadového materiálu ve výtvarné výchově v čase Vánoc, který je zvolen nejadekvátněji. Velkou výhodou projektu je, že jej lze přizpůsobovat podle měnících se ročních obdobích.

Projekt je vhodně sestaven na využití různého druhu odpadového materiálu. Díky němu budou mít děti možnost pracovat s různým druhem materiálu a naučí se lépe spolupracovat ve skupině. Vzhledem k různorodosti výtvarných technik se děti seznámí i s technikami pro ně dříve pravděpodobně neznámými (př. kaširování, ubrousková technika). Díky projektu se děti naučí zejména třídít odpadový materiál (zaměřeno na plast a papír).

Pro budoucí práci s projektem v praxi bych doporučila zaměřovat se na dlouhodobé využívání vyrobených kontejnerů. Jelikož mají být výsledkem práce dětí, vytvoří si k nim pozitivní vztah a Plastožroutku a Papírožrouta chtějí „krmit“. Toho můžeme využít k podporování kladného vztahu ke třídění odpadu dlouhodobě. Vzhledem k zajímavým technikám, o které děti jeví zájem, doporučuji vymezit více času na provádění výtvarných činností. Například při výrobě kaširované misky bych doporučila činnost provádět do doby, dokud bude děti bavit. Při realizaci projektu doporučuji, aby učitelka vyrobila zejména strom z kartonů od vajec. Je velmi důležitý pro další činnosti, ke kterým děti motivuje. Další navržené doplňkové činnosti učitelka může či nemusí využít. Je vhodné, aby je zařazovala, protože může děti seznámit s dalšími možnostmi využití odpadového materiálu. Učitelka může zhotovit hry či hračky, které mohou dále sloužit například k poznávání barev. Zde záleží pouze na vlastní iniciativě učitelky. Při vytváření doplňkových činností může jít učitelka dětem příkladem.

Téma č. 4 (Proč využívat skartovaný papír) není nutné realizovat. Téma je zvoleno velmi vhodně, avšak nabízená činnost není pro projekt klíčová. Učitelka si může zvolit jinou výtvarnou činnost, při které využije skartované papíry. Jak jsem již zmínila, učitelkám mateřských škol doporučuji věnovat problematice více času než dva týdny. Například třídít odpad po zbytek školního roku či nadále průběžně zařazovat výtvarnou výchovu s využitím odpadového materiálu. I přes to, že je projekt navrhován pro děti předškolního věku, v praxi jsem ověřila jeho využití i u dětí 4-5 letých. Mladším dětem by bylo potřeba věnovat více pozornosti (zejména při ubrouskové technice).

ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce bylo nastínit jeden z možných způsobů využití odpadového materiálu s dětmi předškolního věku. Propojení názvu bakalářské práce s environmentální výchovou tak tvoří ucelený pohled na možnosti využití odpadového materiálu i při environmentální výchově. Musíme si uvědomit, že součástí environmentální výchovy je i vztah naší společnosti k životnímu prostředí, do čehož spadá i třídění odpadového materiálu.

Teoretická část se snažila o zpracování teoretických východisek z výtvarné a environmentální výchovy. Toto zařazení zde najdeme. Průnik obou výchov byl blíže popsán. Vzhledem k tomu, že praktická část se zaměřuje na vytvoření výtvarného programu, jsou zde vhodně uvedeny informace týkající se projektu, projektové výuky a výtvarně projektové výuky, která se dále dělí na výtvarné řady a výtvarné projekty.

V praktické části byly uvedeny možnosti práce s odpadovým materiálem při výtvarné činnosti s dětmi, práce podává možné výtvarné techniky či způsob zprostředkování třídění odpadu dětem předškolního věku. Byl stanoven cíl vytvořit projekt s prvky environmentální výchovy pro předškolní vzdělávání. Projekt byl uzpůsoben tak, aby jej děti předškolního věku zvládly realizovat. Veškeré stanovené cíle pro praktickou část byly splněny, jsou tedy v bakalářské práci obsaženy. Projekt učitelkám mateřským škol poskytuje různé náměty pro využití odpadového materiálu ve výtvarné výchově. Evaluační materiál je zpracován i z pohledu ředitelky mateřské školy, což umožňuje objektivní pohled na zhodnocení projektu.

Zpracování tématu bakalářské práce mi poskytlo nahlédnutí do dvou zdánlivě oddělených výchov. Avšak při propojení obou výchov můžeme docílit u dětí skvělých výsledků. Projekt je pro děti přínosem a vzbudí u nich zájem o třídění odpadu.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BRANIŠ, M. *Základy ekologie a ochrany životního prostředí*. Praha: Informatorium, 2004, 203 s. ISBN 80-7333-024-5
- [2] CIKÁNOVÁ, K. *Tužkou, pastelkami nebo počítačovou myší: praktické náměty na výtvarné a environmentální činnosti v předškolním vzdělávání*. Praha: Raabe, c2014, 112 s. ISBN 978-80-7496-082-6.
- [3] ČESKO. Zákon č. 185 ze dne 15. května 2001 o odpadech a o změně některých dalších zákonů. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2001, částka 71, s. 4074-4128. Dostupný také z: <http://goo.gl/talmXQ>
- [4] ČINČERA, J. *Environmentální výchova: od cílů k prostředkům*. Brno: Paido, 2007, 116 s. ISBN 978-80-7315-147-8.
- [5] ČINČERA, J. *Trendy v environmentální výchově – interpretivistický a kritický proud*. In *Envigogika: Recenzované články* [online]. Praha: Centrum pro otázky životního prostředí UK, 2006, č. /I/1. [cit. 10. 01. 2015]. ISSN 1802-3061. Dostupné z: <http://www.envigogika.cuni.cz/index.php/Envigogika/article/view/2/3>
- [6] HAZUKOVÁ, H. *Výtvarné činnosti v předškolním vzdělávání*. Praha: Raabe, 2011, 160 s. ISBN 978-80-87553-30-5.
- [7] HORKÁ, H. *Ekologická dimenze výchovy a vzdělávání ve škole 21. století*. 1. vyd. Brno: Katedra pedagogiky Pedagogické fakulty MU, 2005, 158 s. ISBN 80-210-3750-4.
- [8] JANČAŘÍKOVÁ, K. *Environmentální činnosti v předškolním vzdělávání*. Praha: Josef Raabe, 2010, 148 s. ISBN 978-80-86307-95-4.
- [9] JANČAŘÍKOVÁ, K; KAPUCIÁNOVÁ M. *Environmentální výchova v předškolním vzdělávání – hledání optimální podoby*. In *Envigogika: Recenzované články* [online]. Praha: Centrum pro otázky životního prostředí UK, 2012, č. /VII/1. [cit. 28. 04. 2015]. ISSN 1802-3061. Dostupné z: <http://www.envigogika.cuni.cz/index.php/Envigogika/article/view/71/75>
- [10] KOŤÁTKOVÁ, S. *Dítě a mateřská škola: co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014, 256 s. ISBN 978-80-247-4435-3.

- [11] KRATOCHVÍLOVÁ, J. *Teorie a praxe projektové výuky*. Brno: Masarykova univerzita, 2006, 160 s. ISBN 80-210-4142-0.
- [12] LAILACH, M; GROSENICK U. *Land art*. Hong Kong: Taschen, 2007, 94 s. ISBN 978-3-8228-5613-0.
- [13] LEBLOVÁ, E. *Environmentální výchova v mateřské škole*. Praha: Portál, 2012, 175 s. ISBN 978-80-262-0094-9.
- [14] LUKÁŠOVÁ, H. *Kvalita života dětí a didaktika*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, 202 s. ISBN 978-80-7367-784-8.
- [15] MAŇÁK, J; ŠVEC V. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003, 219 s. ISBN 80-7315-039-5.
- [16] MAŇÁK, J; JANÍK T; ŠVEC V. *Kurikulum v současné škole*. Brno: Paido, 2008, 127 s. ISBN 978-80-7315-175-1.
- [17] NAVRÁTIL, O. *Prostor mezi environmentálním uměním a výchovou*. In *Envigogika: Recenzované články* [online]. Praha: Centrum pro otázky životního prostředí UK, 2012, č. /VII/2. [cit. 13. 04. 2015]. ISSN 1802-3061. Dostupné také z: <http://www.envigogika.cuni.cz/index.php/Envigogika/article/view/72/76>
- [18] OPRAVILOVÁ, E; GEBHARTOVÁ V. *Rok v mateřské škole: učebnice pro pedagogické obory středních, vyšších a vysokých škol*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2011, 493 s. ISBN 978-80-7367-703-9.
- [19] PIKNEROVÁ, R; ŠTEFANIDESOVÁ Z. *Barvy duhy: [praktické náměty na výtvarné a environmentální činnosti v předškolním vzdělávání]*. Praha: Raabe, c2014, 97 s. ISBN 978-80-7496-081-9.
- [20] VONDROVÁ, P. *Pojetí výtvarné výchovy v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání*. In *Metodický portál RVP* [online]. 2005 [cit. 2015-03-10]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/238/pojeti-vytvarne-vychovy-v-ramcovem-vzdelavacim-programu-pro-predskolni-vzdelavani.html/>
- [21] PRŮCHA, J; WALTEROVÁ E; MAREŠ J. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013, 395 s. ISBN 978-80-262-0403-9.
- [22] *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2004. 48 s. ISBN 80-87000-00-5. Dostupné z WWW: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVP_PV-2004.pdf>

- [23] ROESELOVÁ, V. *Řady a projekty ve výtvarné výchově*. Praha: Sarah, 1997, 226 s. ISBN 80-902267-2-8.
- [24] STADLEROVÁ, H. *ZOP: zkušenost, odbornost, praxe v psychodidaktické přípravě učitele výtvarné výchovy v primárním vzdělávání*. Brno: Masarykova univerzita, 2010. 250 s. ISBN 9788021053991.
- [25] STADLEROVÁ, H. a kol. *Po O*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. ISBN 978-80-210-5732-6
- [26] SVOBODOVÁ, M. *Výtvarná výchova v předškolním věku*. Havlíčkův Brod: Tobiáš, 1998. 86 s. ISBN 8085808471.
- [27] ŠKALOUDOVÁ, B; HUŠKOVÁ SMYCZKOVÁ K; SOMMERNITZOVÁ Z. *Kraso(v)hled: praktické náměty na výtvarné a environmentální činnosti v předškolním vzdělávání*. Praha: Raabe, c2014, 81 s. ISBN 978-80-7496-083-3.
- [28] ŠUPŠÁKOVÁ, B. *Projekty a alternativne formy vo výtvarnej výchove*. Bratislava: GRATIDENT, 1999, 124s. ISBN 80-967231-4-6
- [29] TOMKOVÁ, A., KAŠOVÁ J. a DVOŘÁKOVÁ M. *Učíme v projektech*. Praha: Portál, 2009, 173 s. ISBN 978-80-7367-527-1.
- [30] UŽDIL, J. *Čáry, klikyháky, paňáci a auta: výtvarný projev a psychický život dítěte*. 5., přeprac. a dopl. vyd., V Portále 1. Praha: Portál, 2002, 128 s. ISBN 80-7178-599-7.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

MŠ   Mateřská škola

ŠVP   Školní vzdělávací program

RVP PV   Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

EV   Environmentální výchova

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Zařazení EV a VV v RVPPV	22
Obrázek 2 Hra z krabice od bot	38
Obrázek 3 Postup sestavení stromu	39
Obrázek 4 Třídění odpadu	43
Obrázek 5 Kooperace skupiny děvčat při výrobě kontejnerů.....	47
Obrázek 6 Vyrobené kontejnery	47
Obrázek 7 Výroba recyklovaného papíru	51
Obrázek 8 Autoportréty dětí s využitím skartovaného papíru	54
Obrázek 9 Výroba kaširované misky	57
Obrázek 10 Kaširovaná miska	57
Obrázek 11 Obtisky zhotovené ze šablon z PVC tácků.....	60
Obrázek 12 Výroba řetězu na stromeček z letáků	63
Obrázek 13 Zvonečky – ozdoby na stromeček z kartonu od vajec	63
Obrázek 14 Ozdobený stromeček zhotovený z kartonů od vajec.....	64
Obrázek 15 Používání tiskátek vyrobených z korků	67
Obrázek 16 Kresba prstem v polystyrenových kuličkách	70
Obrázek 17 Sněhulák z polystyrenových kuliček v kombinaci	71
Obrázek 18 Postup práce při výrobě svícnu	74
Obrázek 19 Svícen vyrobený z konzervy od tuňáka.....	74
Obrázek 20 Pozvánka na výstavu	76
Obrázek 21 Nástěnka č. 1	77
Obrázek 22 Nástěnka č. 2.	77
Obrázek 23 Prostory výstavy č. 1	78
Obrázek 24 Prostory výstavy č. 2	78
Obrázek 25 Závěrečné foto z projektu.....	79

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Obecná charakteristika projektu	34
Tabulka 2 Návrh projektu 1. týden	35
Tabulka 3 Návrh projektu 2. týden	36
Tabulka 4 Vlastní reflexe tématu č. 1	43
Tabulka 5 Vlastní reflexe tématu č. 2	48
Tabulka 6 Vlastní reflexe tématu č. 3	51
Tabulka 7 Vlastní reflexe tématu č. 4	54
Tabulka 8 Vlastní reflexe tématu č. 5	58
Tabulka 9 Vlastní reflexe tématu č. 6	60
Tabulka 10 Vlastní reflexe tématu č. 7	65
Tabulka 11 Vlastní reflexe tématu č. 8	68
Tabulka 12 Vlastní reflexe tématu č. 9	72
Tabulka 13 Vlastní reflexe tématu č. 10	75
Tabulka 14 Vlastní evaluace	81
Tabulka 15 Evaluace ředitelky mateřské školy	83

SEZNAM PŘÍLOH

- P I   Souhlas rodičů s fotografováním dětí
- P II   Kresba kontejnerů, kaširované misky a sněhuláka
- P III   Kresba kaširované misky
- P IV   Kresba výroby recyklovaného papíru
- P V   Evaluace ředitelkou MŠ

PŘÍLOHA P I: SOUHLAS RODIČŮ S FOTOGRAFOVÁNÍM DĚTÍ

Základní škola a Mateřská škola Jana Amose Komenského

Komňa 169, 687 71 Bojkovice

SOUHLAS S FOTOGRAFOVÁNÍM

SOUHLAS ZÁKONNÝCH ZÁSTUPCŮ

Vážení rodiče,

v mateřské škole realizuji projekt v rámci bakalářské práce. Z důvodu potřeby zdokumentování realizace projektu, potřebuji souhlas zákonných zástupců s fotografováním dětí a jejich výrobků. Tímto Vás prosím o svolení fotografování.

Děkuji za ochotu,

Barbora Jurásková.

Jméno a příjmení dítěte	Souhlas/nesouhlas	Podpis zákonného zástupce
MICHAEL MAREK	*souhlasím / nesouhlasím	<i>Paul</i>
DANIEL MAREK	*souhlasím / nesouhlasím	<i>Paul</i>
ALOIS MIKES	*souhlasím / nesouhlasím	<i>Mikšová</i>
STAVISLAV ZAŘEČKA	*souhlasím / nesouhlasím	<i>Zářečka</i>
HELENA POKORNÁ	*souhlasím / nesouhlasím	<i>H</i>
LILIANA PRCHLÍKOVÁ	*souhlasím / nesouhlasím	<i>Prchlíková</i>
NELA GABRHELOVÁ	*souhlasím / nesouhlasím	<i>Gabrhelová</i>

*nehodnotící se, škrtněte

V Bojkovicích dne... 28. 11. 2014

**PŘÍLOHA P II: KRESBA KONTEJENŮ, KAŠÍROVANÉ MISKY A
SNĚHULÁKA Z POLYSTYRENU**

PŘÍLOHA P III: KRESBA KAŠÍROVANÉ MISKY

PŘÍLOHA P IV: KRESBA VÝROBY RECYKLOVANÉHO PAPÍRU

PŘÍLOHA P V: EVALUACE ŘEDITELKOU MŠ

Základní škola a Mateřská škola Jana Amose Komenského

V Komni dne 12.12.2014 Čj.: 669/2014

Věc: Evaluace projektu

Studentka 3. ročníku fakulty humanitních studií University Tomáše Bati ve Zlíně – obor Učitelství pro mateřské školy - Barbora JURÁSKOVÁ absolvovala v našem zařízení: Základní škola a Mateřská škola Jana Amose Komenského v Komni (v součásti mateřská škola) čtyřtýdenní souvislou praxi v termínu od 18. 11. 2014 – 12. 12. 2014.

Kromě náslechnů a samostatných výstupů realizovala projekt nazvaný „**Využití odpadového materiálu ve výtvarné výchově v předškolním vzdělávání**“ – motivační název – „**Vánoce se blíží**“. Praktikantka v úvodu svého projektu přiblížila dětem srozumitelnou formou význam environmentální výchovy, naučila je nejen tříditi odpadový materiál (výroba Papírožrouta a Plastožroutky), ale také jim názorně ukázat, jak se dá odpad využít dál. Děti se naučily celou řadu výtvarných technik (například kašírování, ubrousková technika, korkové razítka, technika linorytu s použitím PVC táček, využití kartonů na vejce apod..) Děti pracovaly s nadšením, pomáhaly při výzdobě šatny, bylo vidět, že mají ze svých krásných výrobků radost. Dokonce některé nosily i z domova odpadový materiál, aby mohly nakrmit Plastožroutku a Papírožrouta, nebo je dále využít ve výtvarných činnostech. Dle našeho názoru měl projekt zcela jistě význam, byl pro děti nejen zajímavý, ale praktikantka u nich dokázala prohloubit znalosti z oblasti environmentální výchovy.

Základní škola a Mateřská škola
Jana Amose Komenského,
Komňa 169,
okres Uherské Hradiště
709 99 724
Dubovská Ivana
ředitelka školy

Základní škola a Mateřská škola Jana Amose Komenského, Komňa 169, okres Uherské Hradiště

IČO: 70999724

kontakt: 572641583, 733122915-6

html: www.zskomna.cz

e-mail: skola@zskomna.cz skolka@zskomna.cz